

НАУКА БЕЗ КОРДОНІВ
МІЖНАРОДНІ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

*IX Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція*

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

Тези доповідей

Частина 2

28 вересня 2018 р.

Дніпро

2018

УДК 0.82

ББК 94.3

Проблеми та перспективи сучасної науки: ІХ Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Дніпро, 28 вересня 2018 р. – Ч. 2. – Дніпро: НБК, 2018 – 72 с.

У збірнику містяться матеріали, подані на ІХ міжнародну науково-практичну інтернет-конференцію «Проблеми та перспективи сучасної науки». Для науковців, аспірантів, здобувачів, викладачів та студентів вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ.

Оргкомітет інтернет-конференції не несе відповідальності за матеріали опубліковані в збірнику. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Всі матеріали надані в авторській редакції та виражають персональну позицію учасника конференції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Бондаренко К. В., Кравцов О. В., Усов О. О. Потенціал підприємства, як ключовий фактор інноваційно-інвестиційного розвитку.....	5
Панкова Л. І. Потенціал кластерної політики в соціальному та економічному розвитку регіонів.....	14
Сурай А. С., Чумаченко Ю. С. Економічна інтеграція та питання системної формалізації ділового середовища України.....	20
Фінагіна О. В., Зінченко О. А. Концептуальне бачення потенціалу оцінки іміджу регіонів України.....	24

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Бузовська Ю. Ф. Активізація ролі викладача-фасилітатора як учасника процесу підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурної комунікації.....	31
Іванісова В. О. Формування іншомовної комунікативної компетенції через використання мультимедійних технологій.....	35
Кравець Н. П., Яцемірська Т. П. Стан мовленнєвої готовності дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку до опанування грамоти.....	39
Подгорна В. В. Роль учителя фізичної культури в створенні здоров'я-орієнтованого навчального середовища.....	45
Струк А. В. Підготовка вчителя початкової школи у контексті нової парадигми освіти.....	51

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Скочко М. О. Особливості соціальної допомоги молодим сім'ям у сільській місцевості.....	54
--	----

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Бесчекова К. О. Вибори у США та інформаційні операції РФ: підозри, звинувачення та захистні заходи.....	60
Демиденко О. І. До питання міграційної політики стосовно інтелектуальних мігрантів.....	66

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Бондаренко К. В.,

студентка факультету економіки та управління бізнесом

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

м. Кривий Ріг, Україна

Кравцов О. В.,

кандидат технічних наук, доцент кафедри

менеджменту та адміністрування

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

м. Кривий Ріг, Україна

Усов О. О.,

студент факультету економіки та управління бізнесом

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

м. Кривий Ріг, Україна

Інвестиції та інновації – дві нерозривно пов'язані сфери економічної діяльності, які мають сьогодні чи не найбільші проблеми. Інновації, які колись здійснювалися за рахунок централізованих джерел, нині фінансуються по мінімуму, у той час, як інвестиції, що володіли внутрішньою структурою, утратили її і стали здійснюватися хаотично і неорганізовано, реалізуючи тільки короткострокові цілі інвесторів [1].

Ефективність використання виробничого потенціалу підприємства можна подати як суму виробничих потенціалів структурних

підрозділів. В результаті здійснення технологічного процесу виготовлення продукції виробничий потенціал визначається як сума накопичених потенціалів кожного підрозділу підприємства. Узагальнена схема взаємозв'язку структурних підрозділів за ознаками специфіки технології показана на рис.1.

Методичні аспекти оцінки ефективності виробничого потенціалу передбачають послідовні, взаємозв'язані взаємообумовлені етапні проведення аналітичних розрахунків з метою підвищення ефективності збуту товарної продукції. Кожний етап є структурною системою, яка при необхідності може розкладатися на під етапи, які у сукупності визначають узагальнену результативність [4].

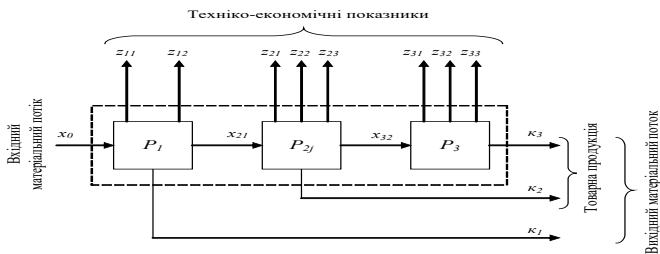

Рис. 1. Імітаційна модель гірничо-збагачувального підприємства.

P_1, P_{2j}, P_3 – виробничі блоки; Z_{i1} – обсяги; Z_{i2} – собівартість; Z_{i3} – ціна; X – вхідні потоки; K – вихідні потоки (k_1 – відкриття; k_2 – концентрат; k_3 – агломерат).

Стан системи визначається наступними сукупністю наступних множин.

Характеристиками вхідних матеріальних потоків:

$$\{X_{вх}\} = \{x_0/x_{21}/x_{32}\} \quad (1)$$

Характеристики вихідних матеріальних потоків:

$$\{X_{\text{вих}}\} = \{(k_1 \wedge k_2 \wedge k_3) \vee (k_2 \wedge k_3)\}. \quad (2)$$

Техніко-економічні показники переділів:

$$\{Z_{\text{вих}}\} = \{(Z_1 \wedge Z_2 \wedge Z_3) \vee (Z_2 \wedge Z_3)\}, \quad (3)$$

де

$$\left\{ \begin{array}{l} \{Z_1\} = \{z_{11} \wedge z_{12}, z_{12} = \{z_{12i}\}, i = [1; n]\} \\ \{Z_2\} = \{z_{21} \wedge z_{22} \wedge z_{23}, z_{22} = \{z_{22j}\}, j = [1; m], \\ \{Z_3\} = \{z_{31} \wedge z_{32} \wedge z_{33}, z_{32} = \{z_{32k}\}, k = [1; l]\} \\ \text{при } z_{\varepsilon 2} = \text{var}, \varepsilon = \overline{1, 3}. \end{array} \right. \quad (4)$$

На основі описаних множин, що характеризують виробничу систему гірничозбагачувальний комбінат сформуємо методологічні аспекти багатоцільового дослідження проблеми.

Розглянемо основні етапи одного із варіантів методики аналізу та оцінки ефективності широкомасштабного виробничого підприємства, що побудована на основі фінансово-економічних показників підприємства.

Складникові елементи, які у сукупності відображають дію виробничого потенціалу інтегруються матрицею ефективності, яка еквівалентна ситуації багатоцільового рішення:

$$\{Z_{pt}^q\}_{q, h, l=1}^{Q, H, \Theta} \equiv \{f_{hl}\}_{d, u, w} \quad (5)$$

де d – метод нормалізації;

u – співвідношення пріоритету;

w – критерій згортки;

$P = \{p_h\}, h = \overline{1, H}$ – множина виробничих підрозділів (асортименту товарної продукції);

$T = \{t_l\}, l = \overline{1, \Theta}$ – множина звітних періодів;

$Z = \{z^1, z^2, \dots, z^Q\} = \{Z_{hl}^q\}_{q,h,l=1}^{Q,H,\Theta}$, – матриці техніко-економічних показників;

$\{f_{hl}\}$ – матриця ефективності, що еквівалентна ситуації багатоцільового рішення.

Складена матриця ефективності зводиться до задачі лінійного програмування:

$$\sum_{h=1}^H f_{hl} \frac{k_h}{v} \geq 1, \quad l = \overline{1, \Theta}; \quad (6)$$

$$\sum_{h=1}^H \frac{k_h}{v} \rightarrow \min. \quad (7)$$

k_h – інтегральні показники ефективності;

v – ціна гри;

f_{hl} – кількісні показники ефективності.

Якщо існує система рішення цієї задачі, то вона визначається наступним розв'язком $S(k^*_h)$.

Якщо виробнича система характеризується багаторівневим послідовним етапом одержання кінцевого результату, то оцінку здійснюють із урахуванням специфіки функціонування кожного структурного елементу.

При цьому алгоритм визначення коефіцієнтів, які характеризують результативність використання потенціалу має наступний порядок рішення [5].

I етап.

$$\exists S^1(k_h^*) \rightarrow k_\beta^1 = 0, \quad \beta = \overline{1, H^1} \quad - \text{кінець розв'язку.}$$

$$\exists S^1(k_h^*) \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \sum_{h=1}^{H^1} f_{hl} \frac{k_h^1}{v} \geq 1, \quad l = \overline{1, \Theta}; \\ \sum_{h=1}^{H^1} \frac{k_h^1}{v} \rightarrow \min. \end{array} \right\} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \sum_{h=1}^{H^1} k_h^1 = 1, \quad h = \overline{1, H^1} = \left\{ \begin{array}{l} \sum_{\alpha=1}^{r^1=H^1} k_\alpha^1 = 1, \quad - \text{кінець розв'язку.} \\ \left(\sum_{\alpha=1}^{r^1=H^1} k_\alpha^1 = 1 \right) \wedge (k_\beta^1 = 0, \quad \beta = \overline{1, c^1}) - \\ - \text{при } c^1 \equiv H^2, \quad \beta \equiv h \text{ перехід} \\ \text{до II-го етапу.} \end{array} \right.$$

II етап.

$$\exists S^2(k_h^*) \rightarrow k_\beta^2 = 0, \quad \beta = \overline{1, H^2} \quad - \text{кінець розв'язку.}$$

$$\exists S^2(k_h^*) \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \sum_{h=1}^{H^2} f_{hl} \frac{k_h^2}{v} \geq 1, \quad l = \overline{1, \Theta}; \\ \sum_{h=1}^{H^2} \frac{k_h^2}{v} \rightarrow \min. \end{array} \right\} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \sum_{h=1}^{H^2} k_h^2 = 1, \quad h = \overline{1, H^2} = \left\{ \begin{array}{l} \sum_{\alpha=1}^{r^2=H^2} k_\alpha^2 = 1, \quad - \text{кінець розв'язку.} \\ \left(\sum_{\alpha=1}^{r^2=H^2} k_\alpha^2 = 1 \right) \wedge (k_\beta^2 = 0, \quad \beta = \overline{1, c^2}) - \\ - \text{при } c^2 \equiv H^3, \quad \beta \equiv h \text{ перехід} \\ \text{до III-го етапу.} \end{array} \right.$$

III етап...N етап.

$\exists S^N(k_h^*) \rightarrow k_\beta^N = 0, \beta = \overline{1, H^N}$ – кінець розв'язку.

$$\exists S^N(k_h^*) \rightarrow \left\{ \begin{array}{l} \sum_{h=1}^{H^N} f_{hl} \frac{k_h^N}{V} \geq 1, \quad l = \overline{1, \Theta}; \\ \sum_{h=1}^{H^N} \frac{k_h^1}{V} \rightarrow \min. \end{array} \right\} \Rightarrow$$

$$\Rightarrow \sum_{h=1}^{H^N} k_h^N = 1, \quad h = \overline{1, H^N} = \left\{ \begin{array}{l} \sum_{\alpha=1}^{r^N=H^N} k_\alpha^N = 1, \quad \text{– кінець розв'язку.} \\ \left(\sum_{\alpha=1}^{r^N=H^N} k_\alpha^N = 1 \right) \wedge (k_\beta^N = 0, \beta = \overline{1, c^N}) - \\ - \exists S^{N+1}(k_h^*) \rightarrow \text{при } c^N \equiv H^{N+1}, \beta \equiv h \\ \text{перехід до } N+1\text{-го етапу} \\ \text{]} \exists S^{N+1}(k_h^*) \rightarrow \text{кінець розв'язку.} \end{array} \right.$$

На підставі визначених показників ефективності елементів широкомасштабної виробничої системи проводиться розрахунок локальних та інтегрального показників потенціалу.

Інтегральний коефіцієнт ефективності широкомасштабної виробничої системи визначається за формулою:

$$K_{int} = k_1 \cdot Q_1 + k_2 \cdot Q_2 + \dots + k_i \cdot Q_i, \quad (8)$$

де k_1, k_2, \dots, k_i – локальні показники ефективності використання виробничого потенціалу за номенклатурним випуском продукції ($\sum k_i = 1$); Q_1, Q_2, \dots, Q_i – обсяги випуску продукції за її видами, визначені у відносних показниках.

Одним із найважливіших показників ефективності використання виробничого потенціалу промислового підприємства є коефіцієнт використання його виробничих потужностей:

$$k_{en} = \frac{Q}{Q_{max}} \quad (9)$$

Отже, загальний обсяг виробленої продукції (Q) необхідно порівнювати із максимальною виробничою потужністю підприємства (Q_{max}).

У ринкових умовах наявність резервів є необхідною умовою забезпечення змінного попиту на продукцію. Разом з тим, необхідно визначити ефективність використання потенціалу з метою підвищення ефективності збуту товарної продукції.

Інтегральний коефіцієнт ефективності виробничого потенціалу може бути визначений за формулою:

$$K_{int} = k_1 \cdot k_{en1} + k_2 \cdot k_{en2} + \dots + k_i \cdot k_{eni} \quad (10)$$

де k_1, k_2, \dots, k_i – локальні показники ефективності використання виробничого потенціалу за номенклатурним випуском продукції ($\sum k_i = 1$); $k_{en1}, k_{en2}, \dots, k_{eni}$ – коефіцієнт використання його виробничих потужностей за видами випуску продукції.

Для проведення оцінки використання виробничого потенціалу будується функціональна модель, яка є інструментарієм виміру потенціалу. Функціональна модель оцінки виробничого потенціалу передбачає об'єднання його елементів на основі організації технологічного процесу. Об'єднання моделей окремих виробничих підрозділів в загальну модель повинна забезпечуватись єдиним

універсальним підходом до їх побудови з метою підвищення конкурентоспроможності товарної продукції.

Формулюється інноваційна база для проведення оцінки використання виробничого потенціалу. Визначними параметрами моделі є обсяги випуску продукції, витрати та ціна. Тобто інноваційна модель концентрує у своєму складі три функціональні елементи, які є основними показниками формування потенціалу у вартісному визначенні.

Інвестиції на інноваційній базі стають більш перспективними за рахунок забезпечення технологічного оновлення виробництва підтримується та забезпечується конкурентоспроможність. Тільки через формування інноваційно-інвестиційних механізмів можна досягти високого рівня соціально-економічного розвитку України, який повинен включати такі складові [2]:

- розробка інноваційної моделі розвитку економіки держави;
- формування державної та регіональної інноваційно-інвестиційних програм та заходів щодо їх реалізації;
- формування інституційних органів та ефективного механізму стимулювання інноваційної діяльності у державі, в регіонах та на підприємствах;
- механізм ресурсного забезпечення відповідних програм та проектів (технологічне, кадрове, фінансове і т. ін.);
- наявність кадрової бази, навчання, підготовка менеджерів та фахівців;
- стабільна законодавчо-нормативна база щодо створення сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в країні;
- впровадження науково-технологічних досягнень та забезпечення конкурентоздатної продукції;
- розвиток пріоритетних галузей економіки та усіх регіонів країни.

Для забезпечення врахування економії або перевитрати інвестиційних коштів при кредитуванні за умов динамічних інфляційних

змін запропоновані модифіковані критерії дисконтованого ефекту та індексу рентабельності інвестицій. Відображення у величинах грошових потоків додаткових доходів (збитків) від користування кредитом за зростаючої (спадної) інфляції сприяє підвищенню певності інвестиційних та фінансових розрахунків.

Економічне зростання країни, можливе залучаючи зовнішні та внутрішні кредитні та інвестиційні ресурси на фінансування інноваційних та інвестиційних проектів у стратегічних галузях економіки [3]. Проблемою розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств виступає неефективність системи державної підтримки, яку має бути переглянуто як з точки зору підвищення дієвості надання пільг і преференцій, так і з точки зору скасування багатьох заходів у даному напрямку, що навпаки спотворюють умови господарювання і можливості інноваційно-інвестиційного розвитку.

Література:

1. Андрощук Г. О. Інноваційна діяльність в Україні: економічний механізм стимулювання / Г. О. Андрощук // Інтелектуальна власність. – 2000. – №12.
2. Стан та перспективи розвитку інноваційної інфраструктури в Україні / Р.А. Кучеренко // Економічний часопис-XXI. – 2010. – № 3-4.
3. Чемодуров О. М. Проблеми фінансування інноваційної діяльності підприємств / О. М. Чемодуров // Економіка України. – 2013. – № 1.
4. Федонін О. С., Репіна І. М., Олексик О. І. Потенціал підприємства: формування та оцінка / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексик: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 316 с.
5. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка:/ Н. С. Краснокутська. Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 352с.

ПОТЕНЦІАЛ КЛАСТЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В СОЦІАЛЬНОМУ ТА ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Панкова Л. І.,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування

Черкаський державний технологічний університет

м. Черкаси, Україна

В сучасному баченні знань регіонального менеджменту сутність процесів розвитку, системній активізації спеціалізації та кооперації полягає у формуванні активних змін в новітніх форматах та технологіях управління. Це в першу чергу еволюціонування організаційних форм, залучення процесів кластроутворення, встановлення взаємозв'язків та залежностей між елементами регіональної відтворювальної системи, що забезпечують ефективний розвиток регіонального господарства і зростання добробуту населення.

Термін «кластер» походить з англійської мови та визначається як «пучок», «скупчення». Вперше визначення цієї категорії надав Майкл Портер: кластер – це сконцентровані за географічною ознакою групи взаємопов'язаних підприємств, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у відповідних галузях, а також зв'язаних з ними фірм (наприклад, університетів, агентств зі стандартизації, а також торговельних об'єднань) в окремих межах діяльності, конкуруючих, але активно працюючих [1].

Реалізація кластерних ініціатив можлива лише за умови активізації державної регіональної політики у сфері кластеризації та створення сприятливого макроекономічного, інформаційного, правового середовища. Необхідно побудувати надійну інформаційну платформу

розвитку кластерів, здійснювати ретельний аналіз і коригування кластерної політики на кожній стадії кластерного процесу, об'єднувати зусилля держави, приватного сектору та громадських організацій щодо сприяння розвитку регіональних і міжрегіональних кластерів в Україні [2].

Із позиції системного підходу кластер – це сукупність суб'єктів господарської діяльності взаємозалежних різних галузей, об'єднаних між собою за принципами взаємозв'язку та вирішення спільних мети, завдань [3].

На відміну від звичайних форм кооперації та координації суб'єктів кластерні системи характеризуються такими особливостями: наявністю підприємств-лідерів, що визначають довгострокову господарську, інноваційну й іншу стратегію всієї системи; територіальною локалізацією основної маси господарюючих суб'єктів – учасників кластерної системи; стійкістю коопераційних зв'язків господарюючих суб'єктів – учасників кластерної системи, домінуючим значенням цих зв'язків для більшості її учасників; довготривалою координацією взаємодії учасників системи в рамках її бізнес-програм і стратегічних цілей [3]. Також акцентуємо увагу на положенні, що кластер – це перш за все соціальне явище з ключовими характеристиками проявів колективної співпраці.

Характерні ознаки кластерів рекомендуємо звести до критеріїв оцінки (груп показників), що визначають можливість і перспективність реалізації проектів у рамках національних, регіональних та міжрегіональних систем кластероутворення, оцінці реалізації кластерних ініціатив, системі контролю впроваджені заходів кластерної політики.

Кластерну політику рекомендуємо визначати як системне бачення та механізми підтримки держави та регіонів кластерів та кластерних

ініціатив, що в загальному розумінні забезпечують розвиток територій в контексті руху до майбутніх форматів інформаційної економіки.

В сучасному інструментарії державного та регіонального менеджменту кластерна політика стала одним із найпоширеніших видів соціально-економічних політик. Унікальність цього виду політики полягає в її можливості м'якого регулювання як господарської діяльності, так і стимулюванні процесів життєдіяльності та соціального розвитку.

В Україні потенціал кластерної політики, як сучасного управлінського інструментарію відповідного до потреб інформаційної економіки ще залучено далеко не в повній мірі.

Потенціал кластерної політики рекомендуємо розглядати з позиції залучення системи сучасних знань регіонального менеджменту: комплексності цього виду політики (має пересічні заходи з інноваційною, інвестиційною політикою, заходами підтримки малого та середнього бізнесу); багатоцільового характеру впливу, різновекторності завдань та результатів, що можуть бути отримані; перспектив залучення наукових досліджень, розробок різного спрямування; балансування, консолідації та гармонізації економічних та соціальних інтересів (на рівні відносин «держава-регіони»; «бізнес-населення»; «галузі-регіони»).

І це далеко не повний перелік потенційних можливостей кластерної політики. За рахунок її м'якого, регулюючого, коригуючого впливу на економіку та соціум, формування нового майбутнього регіонів. Такий досвід сьогодні позиціонують країни-лідери Європи – Фінляндія, Німеччина.

Згідно з таким, комплексним розумінням кластерної політики виділимо також потенціал залучення знань, механізмів, інструментів та

технологій інших видів політики (які наприклад передбачають фокусування на окремих галузях, сферах та видах діяльності). Найпоширенішими до адаптування будемо визнавати такі види політик та їх заходи: промислова, науково-технічна, інноваційна, інвестиційна, соціальна, підтримки малого бізнесу).

Особливого значення набувають кластери та кластерна політика, що спрямована на малий та середній бізнес. Тому що саме інвестиційні та інноваційні можливості цього ринкового сектора мають елементи резерву та формують скриті й потенційні можливості використання у майбутньому. Регіональна кластерна політика повинна бути спрямована на підтримку та просування саме цього сегмента господарського комплексу, як найбільш вразливого до коливань економічних циклів, кризових явищ, асиметрій розвитку.

У результаті комплексного розвитку в парадигмі відносин «бізнес-регіональне співтовариство – національні ринки – світові ринки» забезпечується можливість реалізації саме національних інтересів (створення безпеки, високий рівень інформованості та інформаційної прозорості, розвиток інфраструктури, формування позитивного іміджу, оцінка та публічність ділової репуґації). У підсумку можливе отримання системного, синергетичного ефекту. Це унікальна можливість отримання ефекту на рівні так званого інтенсивного розвитку, що забезпечує вдосконалення управлінських відносин і зв'язків без додаткового залучення значних матеріальних ресурсів і вихід на новий рівень взаємодії за рахунок можливого отримання управлінського та економічного ефекту, який буде виражений у комплексі певних результатів розвитку економіки регіону в цілому в порівнянні з відокремленим функціонуванням окремих виробництв або інфраструктурних елементів.

Кластерна політика потребує методологічного обґрунтування управлінської ефективності та результативності механізмів, інструментів, технологій, що будуть впроваджені. І тут ключовим завданням постає досягнення: взаємного узгодження ключових інтересів розвитку; цільового використання потенціалу регіону; формування позитивного іміджу регіону і бізнесу та нових граней ділової репутації; покращення ділового середовища регіону; отримання додаткових можливостей спільного використання комунікацій, інформаційних мереж.

Загальну економічну ефективність, регіональної економіки та поширення наукових засад формування та впровадження кластерної політики у цілому буде досягнуто завдяки: ефекту зростання бізнесу та його доходів; розвитку спеціалізованих виробництв і переходу до кластерної форми розвитку галузевих структур; формуванню нових видів міжгалузевої та міжрегіональної кооперації; удосконаленню регіональної інфраструктури; активізації використання різних видів ресурсів; збалансованості регіонального відтворювального комплексу; зростанню забезпеченості і зайнятості населення; формуванню додаткових елементів конкурентоспроможності та підвищення конкурентостійкості як окремих підприємств, так і регіональної економіки; зростанню ринків і появі нових ринкових ніш; активізації ринкової інфраструктури; зростанню інвестиційної привабливості тощо.

Слід очікувати отримання інших видів ефективності у даному випадку допоміжних: технологічної, соціальної, інформаційної, що є не менш значущим та жаданим. Так, наприклад, технологічна ефективність забезпечується за рахунок впровадження більш продуктивного обладнання, організації виробництв із високими технологіями. Важливою складовою технологічної ефективності є завершеність виробничих циклів, орієнтованих на безвідходність виробництва і поступовий перехід на ресурсозберігаючі технології. Соціальна ефективність виражає

спроможність регіону задовольняти соціальні потреби населення і забезпечувати його розширене відтворення.

Критеріями соціальної ефективності розвитку є зростання реальних доходів населення, високий рівень споживання продуктів харчування, великий платоспроможний попит, високий рівень забезпеченості населення об'єктами соціальної сфери; екологічна ефективність як процес поліпшення параметрів навколишнього середовища в результаті здійснюваних заходів екологізації економіки. Територіальна ефективність розвитку носить інтегральний характер і об'єднує всі попередні аспекти. У той самий час, вона має самостійне значення, оскільки пов'язана із процесами раціонального розміщення продуктивних сил, вдосконаленням територіальної організації виробництва і розселення населення.

Кластерна політика потребує методологічного обґрунтування управлінської ефективності та результативності механізмів, інструментів, технологій, що будуть впроваджені. І тут ключовим завданням постає досягнення : взаємного узгодження ключових інтересів розвитку; цільового використання потенціалу регіону; формування позитивного іміджу регіону і бізнесу та нових граней ділової репутації; покращення ділового середовища регіону; отримання додаткових можливостей спільного використання комунікацій, інформаційних мереж.

Література:

1. Портер М. Конкуренція / М. Портер: пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 608 с.
2. Інноваційні підходи до регіонального розвитку в Україні: аналіт. доп. / С. О. Біла, Я. А. Жаліло, О. В. Шевченко, В. І. Жук [та ін.]; за ред. С. О. Білої. – К. : НІСД, 2011. – 80 с.

3. Руднева П. С. Опыт создания структурных кластеров в развитых странах. / П. С. Руднева/ Экономика региона. – №18. – 2007. – Ч.2 (декабрь). [Электронный ресурс]. Режим доступа :[http journal:// vlsu. Ru](http://journal.vlsu.ru).

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ТА ПИТАННЯ СИСТЕМОЇ ФОРМАЛІЗАЦІЇ ДІЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

Сурай А. С.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

Чумаченко Ю. С.,

*аспірантка кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування,
викладач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

Актуальність, наукова проблематика питань економічної інтеграції та відповідність системних змін ділового середовища у вітчизняній літературі визначають пріоритетність та перспективність вивчення питань формалізації знань та поширення механізмів регулювання регіональних економік в напрямку європейських векторів розвитку. Можливості повно розкрити особливості функціонування ділового середовища регіону, проаналізувати умови балансу інтересів і гармонізації рівноважного стану, і на цій основі визначати пріоритети розвитку, окреслювати стратегічні напрямки в середньостроковій і

довгостроковій перспективі, активізувати інструменти державної та регіональної політики, – все це є значущими для майбутнього України.

З цих позицій актуальними стають питання моделювання ділового середовища, виявляються основні взаємозв'язки між його компонентами і умови сталого розвитку національної і регіональних економік в форматах консолідованої та гармонійної економічної інтеграції на засадах поєднання ресурсів, технологій, знань.

В сучасних умовах активного поширення інформаційної економіки, інноваційних моделей розвитку корпоративного бізнесу, масової кластеризації регіональних і національних економік вченими проводяться дослідження з питань формалізації національних і регіональних моделей ділового середовища [1; 2; 3; 4]. Такі дослідження відповідають системності змін в економічному просторі України, процесами глобалізації та світової інтеграції, саме в такому контексті актуальним постає завдання накопичення та адаптування механізмів регулювання ділового середовища.

Велика частина накопичених знань, досвіду, практичних технологій регулювання складних національних та регіональних систем ведення бізнесу, інституціалізації соціальних і культурних змін соціуму, особливостей впливу інформатизації, політичних зрушень (як складових ділового середовища) мають характеристику неформального знання [1 с.4-8; 2 с.142-146].

Стрімке нарощування потенціалу науки, її місце і роль в забезпеченні векторності руху пояснюється появою і реалізацією економічних інтересів, що відповідають новітнім тенденціям та потребам в системній економічній інтеграції на засадах: захисту інтересів національних виробників; формування балансу експорту-імпорту продукції і послуг регіону; регулювання міграційних потоків регіону;

захисту внутрішнього ринку; інституціалізації бізнес-інфраструктури; змін стандартів ведення бізнесу.

Оцінка і прогнози ділового середовища поодинокі. У теорії та методології менеджменту, економіки представлені вкрай скромно. В системі механізмів та інструментів розвитку національних і регіональних економік практично не позиціонується. Розкриття в більш вузьких рамках даний напрямок отримує в системі знань:

- міжнародної економіки та окремих тематичних напрямків зовнішньоекономічної діяльності;
- галузевої економіки і галузевого менеджменту;
- регіональної економіки та регіонального менеджменту;
- підприємницької та інноваційної економіки.

Така широта охоплення тільки підтверджує унікальність, актуальність і перспективність даного напрямку досліджень, формує пріоритетне бачення потенціалу такого знання в поточному і майбутньому комплексних досліджень, які орієнтовані на формування комплексної взаємодії в парадигмі відносин «світова економіка – національні економіки – регіональні економіки – галузеві комплекси – підприємства – населення».

Існують безліч монографій, статей, наукових доповідей, покликаних допомогти в організації ділового середовища і бізнесу, спрощення та цільової організації бізнес-комунікацій, оволодіння знаннями оцінки, моделювання, проектування, прогнозування, які масово тиражуються, але не мають реального успіху. Навіть ідеальної, ідеалізованої моделі організації ділового середовища неможливо навчити по книгам. І реальна практика, регулювання ключових процесів, забезпечення балансу інтересів, апробація досвіду, управлінський досвід регулювання національного та регіонального середовища в більшості випадків важко формалізуються.

Величезний обсяг неформалізованості, даних, інформації, досвіду і є унікальне, неповторне наповнення національного та регіонального ділового середовища. Наукові дослідження в цьому форматі реально відображають лише незначну частину айсберга, швидше за все надводну. Особливу складність і неоднозначність інформаційного відображення отримують регіональні системи.

У сучасній науці неповнота інформації, знань отримує своє вираження у вигляді постановки і оцінки проблем, конфліктів, зон провалів. Отримує своє відображення і системне дослідження процесів: конфліктів; внутрішніх і зовнішніх протиріч; асиметрії інформації; проблем агентування.

У будь-якій науці формалізація знань визначає і забезпечує процеси інтеграції науки і практики, що передбачає в дії систему процесів досліджень, нові формати взаємодії, постановку проблем і розробку технологій рішення, і інші питання. Перспективність такого процесу забезпечується наявністю ключових економічних, соціальних, інформаційно-комунікаційних інтересів, які є рушіями, внутрішніми механізмами змін. У діловому середовищі актуальним стає розуміння тези, що в своєму відображенні більшість інформації про бізнес, ділових відносинах, інфраструктурному забезпеченні стає неактуальною дуже швидко, фактично до моменту формалізації. Тобто сам момент переходу від неформального сприйняття до формального повинен бути лаконічним і спрямованим на обґрунтовані цілі.

Системна, науково обґрунтована формалізація знань з питань розвитку ділового середовища в першу чергу відобразить нове бачення, скоректує економічні та соціальні інтереси розвитку ділового середовища. Сформує перспективне бачення потенціалу економічної інтеграції на рівні знань, управлінських механізмів, інструментів, технологій.

Література:

1. Коваленко Н. П. О применении моделей менеджмента к исследованию процессов изменений / Н. П. Коваленко, И. Н. Коваленко. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2016. – Вип. 18. – С. 4-8.
2. Фінагіна О. В. Соціальні трансформації та особливості їх інституціоналізації в українському суспільстві /О. В. Фінагіна, В. В. Поддубняк // Управління проектами та розвиток виробництва. – 2011. – № 4. – С. 142-146.
3. Набока О. В. Україна та виклики сучасного глобального капіталізму.// «Гілея (науковий вісник)»: Збірник наукових праць. – К.– 2008. – Вип. 14.– С. 136-138.
4. Сурай А. С. Банк чистих моделей ділового середовища: теоретичні і методичні засади / А. С. Сурай // Зб. наук. пр. Черкаського державного технологічного університету. – Вип. 43 – Ч. 1. – Серія «Економічні науки». – Черкаси: ЧДТУ, 2016. – С. 86-95.

КОНЦЕПТУАЛЬНЕ БАЧЕННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ОЦІНКИ ІМІДЖУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Фінагіна О. В.,

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування
Черкаський державний технологічний університет
м. Черкаси, Україна*

Зінченко О. А.,

кандидат економічних наук, доцент,

*доцент кафедри менеджменту та туристичного бізнесу
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Активне становлення ринкової економіки в Україні, відповідний перехід до нової моделі регіонального управління орієнтований на підтримку бізнес-середовища сприяли появі різноманітних інформаційних оцінок, досліджень, відкритості інформаційної політики господарюючих суб'єктів різних форм власності й організаційно-правового управління. У ринковій економіці, коли більшість користувачів фактично не обмежені у доступі до інформації, прагнуть до різних форм інформаційної прозорості, стрімкими темпами стали розроблятися питання іміджевих оцінок проєктів, підприємств, територій. Науковці, незалежні експерти все більше уваги стали приділятися розробці науковообґрунтованих підходів, методичного забезпечення регулювання та управління іміджем. В загальному розумінні динамічності ринкової економіки, стрімких темпах інформаційного та науково-технічного прогресу великого значення набуває управлінський аналіз іміджу регіонів (стратегічний, оперативний, проєктний або ситуаційний). Аналіз і діагностика іміджу територій стають провідною сполучною ланкою в системі цільової інформаційної політики регіонів, унікальності потенціалу територій (економічного, соціального, екологічного, галузевого, культурного), перспектив подальшого залучення регіональних ресурсів. В такому баченні формуються нові інструменти та технології прийняття управлінських рішень, що забезпечують ефективні процеси безкризисного розвитку господарюючих суб'єктів, стимулювання інновацій та інвестицій, системного проєктування кластероутворення та міжнародної інтеграції, підтримки галузей економіки з урахуванням економічних та соціальних інтересів регіону.

В умовах ринкової економіки України, активних процесах європейської інтеграції істотно зростає зацікавленість в отриманні та використанні об'єктивної, своєчасної та достовірної інформації щодо діяльності підприємств, змін в регіонах, ділову активність бізнесу.

Іміджевий аналіз у практичній площині перетворюється у креативний вид управлінської діяльності, орієнтований на інноваційний розвиток знань. Його застосування полягає: у творчому дослідженні інформаційних ресурсів; послідовному та цілеспрямованому вивченні, систематизації, узагальненні та оцінці інформації; використанні унікальних ресурсів та технологій обробки інформації; правильному та цілеспрямованому розумінні явищ та окремих ситуацій; виявленні та залученні потенційних ресурсів – матеріального та нематеріального характеру; встановленні та оцінці реальних можливостей, конфліктів, проблем, які стримують соціальне та економічне зростання; визначені асиметрії або порушень каналів руху потоків інформації; формуванні новітніх, інноваційно спрямованих, мультикультурних стандартів інформаційної культури; розширенні меж регіонального стратегічного планування, залученні ефективних та результативних заходів регіональної політики; систематизації інтересів стейкхолдерів, мотивів їх залучення у систему регіонального менеджменту; виявленні конкурентних переваг території у національному економічному просторі; пошуку нових форм взаємодії із контактними аудиторіями для впливу на суспільну думку; оцінці системи цінностей, яка обґрунтовує суспільну поведінку, визначенні пріоритетів ділової активності.

За допомогою управлінського аналізу іміджу на науковій основі, з залученням сучасних теорій та методології менеджменту визначається потенціал та резерви іміджу територій, формуються механізми регулювання інформаційних потоків. Саме аналітичні підходи, технології, процедури забезпечують: визначення найбільш характерних регіональних

процесів, явищ, системних відносин, що формують сприйняття та позитивне бачення (оцінювання); діагностику стану інформаційної взаємодії, їх впливу на бізнес-процеси; розробку прогнозів майбутнього та обґрунтування послідовності змін; встановлення зони ринкової активності; встановлення взаємозв'язку між оціночними показниками та прийняттям управлінських рішень; інструментарій та технології впливу на економіку, соціокультурні та інформаційні сфери; обґрунтування мотивів та пріоритетів активізації бізнес-діяльності; оцінку принципів взаємодії учасників ринкових відносин, регуляторів їх відносин; розробку рекомендацій з активізації потенціалу іміджу, виявленні можливостей та резервів підвищення ефективності його просування.

Концептуальне бачення та формування цілеспрямованих підходів до оцінки іміджу територій надає та розширює поле методичного забезпечення формування позитивного іміджу в системі регіонального менеджменту. Сама ідея концепції оцінювання та подальшого регулювання іміджу територій вже є стимулюючим та мотивуючим інструментом в діяльності регіональної влади.

Отже, управлінський аналіз іміджу як функція регіонального управління являє собою творчий, пізнавальний, інформаційно-освітній вид діяльності, що за основу бере вже весь накопичений досвід та інструменти інформаційної діяльності.

Його мета полягає у вивченні, систематизації, узагальненні та оцінці інформації щодо станів іміджу, результативності та ефективності використання економічних та соціокультурних ресурсів.

Структура економік регіонів України має багатоступінчасту генезу, яка відображає складний історичний шлях, пройдений країною за останнє століття. Володіючи широким спектром природних ресурсів, включаючи багатий аграрний потенціал, потужним людським капіталом та, маючи перспективне геостратегічне розташування, Україна досі не

змогла належно скористатися цими можливостями для досягнення збалансованого розвитку, а фрагментарність використання наявного потенціалу супроводжувалася посиленням регіональних диспропорцій. Такі характеристики економік регіонів варто визнати як невідповідні до реального економічного, технічного, природно-ресурсного потенціалів, стратегічних перспектив євроінтеграції. Ділове середовище регіонів несе на собі відбиток багатьох економічних проблем та конфліктів інтересів, що формувались не одне десятиріччя. А саме, у спадок від радянського періоду Україні залишилася значна частка «традиційних» енерго- та екологічних промислових видів діяльності із незавершеним виробничим циклом, орієнтованих на випуск переважно низькотехнологічної продукції. Орієнтованість на динамічну індустріалізацію концентрувала економічне зростання у великих містах, прискорена урбанізація гальмувала сільський розвиток. Командно-адміністративна економіка сформувала міцну налаштованість переважної більшості населення на соціальний патерналізм [1].

Потенціал оцінки іміджу регіону, як перспектива отримати бачення результатів діяльності регіональної влади, бізнес-спільноти, громадських організації має унікальну спрямованість на подальший розвиток та правильне розуміння змін, виявлення реальних можливостей, а також протиріч і труднощів, що заважають економічному та соціальному зростанню. В цілому аналіз іміджу продовжує і завершує контрольні функції регіональної влади, використовуючи дані та матеріали з різних джерел для системного прийняття рішень та розширення механізмів інформаційної політики. Такий аналіз – ключова ланка в системі управління інформаційним середовищем та служить основою для вибору оптимальних рішень, цільових дій, розробки комплексних програм, встановленні векторів розвитку, формуванні конкурентних переваг [2].

В практичному контексті такі концептуальні підходи за мету мають накопичення, залучення теоретико-методологічних основ та придбання практичних навичок проведення управлінського аналізу і діагностики іміджу регіону, відбір аналітичної інформації та її оцінка для реалізації цілеспрямованої інформаційної політики регіональної влади, системності підготовка та прийняття обґрунтованих управлінських рішень, планування і контролю за заходами інформаційного характеру.

Принципами аналітичної діяльності рекомендуємо визнавати: комплексність оцінки факторів впливу на суспільну думку, їхній зв'язок і співвідпорядкованість; зіставлення отриманих результатів впливу іміджу на цільову аудиторію із встановленими цілями його створення; адаптивність до системи цінностей, поширених в регіональному просторі, орієнтирів розвитку соціально-економічної системи; порівняння, що враховує єдність (тотожність) іміджу і ділової репутації агентів регіональної економіки; рання діагностика потенціалу та передумов формування іміджу, розбіжностей образу регіону із реальним станом його розвитку; оперативне відображення, що виражає вимогу пріоритетності попереднього і прогностичного аналізу іміджу, а також його впливу на систему регіонального менеджменту; безперервність видів управлінського аналізу; циклічність та періодичність аналізу, його взаємозв'язок із системою планування та просування іміджу; верифікація методики оцінки, її результатів, компетенції оцінювачів – експертів; орієнтацію завдань аналізу на пріоритети регіонального розвитку.

Література:

1. Сурай А.С. Проблеми та особливості формування ділового середовища регіонів України: факторний аналіз / А.С. Сурай // Збірник наукових праць Херсонського національного технічного університету «Соціально-

економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції». – Вип. 27(2). – Херсон: ХНТУ, 2017. – С. 112-117.

2. Пашкевич М.С., Фінагіна О.В. Формування позитивного іміджу територій як базис розвитку ділового середовища регіонів України. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2017. № 4 (40). С. 74-78.

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

АКТИВІЗАЦІЯ РОЛІ ВИКЛАДАЧА-ФАСИЛІТАТОРА ЯК УЧАСНИКА ПРОЦЕСУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СУДНОВОДІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Бузовська Ю. Ф.,

*аспірантка кафедри соціальної педагогіки,
психології та педагогічних інновацій*

*Південноукраїнський національний педагогічний
університет ім. К. Д. Ушинського
м. Одеса, Україна*

Світові тенденції освітнього процесу (неперервність, диверсифікація, інтернаціоналізація, демократизація, гуманізація та інформатизація освіти) мають величезний вплив на зміни у сучасній освітній вітчизняній парадигмі. Сфера професійної підготовки спеціалістів стикається з новими викликами, з новими стандартами, за якими має проводитись підготовка кадрів, тому виникає необхідність вивчення шляхів розв'язання таких проблем: пошук та визначення нових методів, способів, умов, форм та принципів підготовки майбутніх спеціалістів в умовах глобалізації та високої конкуренції за кращі робочі місця, умови праці, економічну нагороду, тощо.

Професійна підготовка майбутніх судноводів забезпечує якісне виконання ними професійних завдань, а підготовка до міжкультурної комунікації є важливою частиною професійної підготовки майбутніх судноводів та допомагає знайти спільну мову з представниками різних країн та культур, які оточують моряків у міжнародних рейсах з мультинаціональним та багатокультурним екіпажем.

У процесі професійної підготовки майбутніх судноводіїв велика роль належить викладачам, які прямо або опосередковано пов'язані з підготовкою курсантів до міжкультурного спілкування. Активізація ролі викладача як учасника навчального процесу є однією з педагогічних умов, які необхідно впровадити для успішного формування підготовленості майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування. Для впровадження цієї педагогічної умови, спочатку необхідно визначити роль, обов'язки, принципи та змістовну складову такої його діяльності.

Вивченню позиції педагога та викладача присвячені наукові доробки Ю. Кулюткіна, В. Сластьоніна, В. Бездухова, А. Кравченко, В. Загвязинського, Б. Ананьєва, Дж. Майерса, та інших. Згідно з проаналізованою літературою, викладач може займати різні рольові позиції, в залежності від виконуваної функції та завдань на меті: викладач-менеджер, викладач-ментор, викладач-тьютор, викладач-технолог, викладач-методист, викладач-дослідник, викладач-фасилітатор, тощо.

Професійність викладачів, їх готовність та якісне виконання ними професійних завдань в процесі підготовки майбутніх спеціалістів є запорукою високого рівня підготовленості їх учнів. Вважаємо, що для міжкультурної підготовки майбутніх судноводіїв важливою є роль викладача, яка полягає у створенні особливого мікроклімату навчання та розвитку особистості учня, у побудові діалогу між викладачем та учнем, у навчанні на принципах партнерства та рівноправності. Така роль отримала назву викладача-фасилітатора. Ми погоджуємося з вченими (Є. Бондаревська, Т. Строкова, Б. Фішман, Е. Саїтбаєва, К. Роджерс та ін.) в тому, що роль фасилітатора розкривається у допомозі, сприянні, позитивній взаємодії викладача та учня.

На думку Н. Волкової та А. Степанової, викладач-фасилітатор повинен використовувати методи навчання й взаємодії, які сприяють

творчому навчанню, засвоєнню інформації, умінню міркувати, а основними завданнями педагогічної фасилітації у закладах вищої освіти є: «розвиток індивідуальності, творчості, суб'єктності студентів; стимулювання, надання педагогічної підтримки, супроводу та ініціювання різноманітних форм активності студентів на всіх етапах навчання, здійснення особистісного становлення і розвитку кожного студента як суб'єкта навчально-професійної діяльності». Фасилітація створює можливості для підвищення пізнавальної активності студентів та покращує розвиток їх професійної самосвідомості [1, с. 230].

На думку В. Нестеренко, фасилітаційна діяльність викладача полягає у вмінні будувати взаємодію зі студентами, у підготовці «активного, здатного до самостійного аналізу і прийняття нестандартних рішень спеціаліста» [2, с. 158]. Педагогічна фасилітація є якісно вищим рівнем організації навчання майбутніх спеціалістів, що відповідає сучасним запитам. У рамках педагогічної фасилітації, за словами вченої, перед викладачем постають такі завдання, що потребують вирішення: здійснення діагностики типових і індивідуальних проблем аудиторії; надання допомоги в самовизначенні та виборі необхідного розвивального в професійно-особистісному відношенні освітнього маршруту і режиму навчання; підтримка в адаптації до умов навчання; створення умов для позитивного настрою та розуміння перспектив професійного та особистісного зростання; тощо [2, с. 161].

Вважаємо, що роль викладача-фасилітатора є важливим фактором у процесі підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурної комунікації. Викладач-фасилітатор у процесі навчальної діяльності повинен:

- підвищувати мотивацію та пізнавальний інтерес курсантів-судноводіїв до набуття знань про міжкультурне спілкування, вселяючи в курсантів впевненість в своїх силах та можливостях;

- розвивати бажання набувати навички та вміння міжкультурного спілкування, заохочувати професійний саморозвиток курсантів, забезпечуючи майбутніх судноводіїв фасилітативним супроводом їх навчальної діяльності;
- допомагати особистісному розвитку курсантів та становленню їх повноцінними суб'єктами міжкультурної взаємодії;
- створювати особливі умови для розвитку індивідуальності та можливостей самовираження майбутніх судноводіїв в навчальному середовищі, тощо.

Активізація ролі викладача-фасилітатора сприятиме високому рівню підготовки майбутніх судноводіїв до міжкультурного спілкування у їх повсякденному та професійному житті в умовах міжнародних рейсів, у мультинаціональному та багатокультурному екіпажі.

Література:

1. Волкова Н. П. Фасилітатор як важлива рольова позиція сучасного викладача ВИШу / Н. П. Волкова, А. А. Степанова. // Вісник Університету Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2018. – С. 228–234.
2. Нестеренко В. В. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання: [монографія] / В. В. Нестеренко. – Одеса: Видавництво ТОВ «Лерад-рук», 2012. – 399 с.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Іванісова В. О.,

вчитель французької та німецької мови

Бердянська спеціалізована школа I-III ступенів № 16

з поглибленим вивченням іноземних мов

м. Бердянськ, Україна

В останні роки все частіше піднімається питання про застосування нових інформаційних технологій у середній школі. Це не тільки нові технічні засоби, а й нові форми і методи викладання, новий підхід до процесу навчання. Основною метою навчання іноземних мов є формування і розвиток комунікативної культури школярів, навчання практичному оволодінню іноземною мовою.

Сучасні педагогічні технології такі, як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня навчання, схильностей і т. д. [1].

Щоб зробити традиційні уроки цікавими, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань учнів, сучасні науковці радять використовувати на уроках викладання іноземної мови як класичні методи навчання, так і інноваційні. На відміну від звичайних уроків, метою яких є оволодіння знаннями, вміннями та навичками, такі уроки найбільш повно враховують інтереси, нахили, здібності кожного учня. На такому уроці поєднуємо досвід традиційних уроків – сприймання нового

матеріалу, засвоєння, осмислення, узагальнення – але у незвичайних формах. Інноваційні технології містять такі підходи до викладання іноземних мов, як:

- інтерактивні методи викладання;
- використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних, мережі Internet) для контролю знань, зберігання і використання навчальних матеріалів [2].

Форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами на уроках іноземної мови включають:

- вивчення лексики;
- відпрацювання вимови;
- навчання діалогічного і монологічного мовлення;
- навчання письму;
- відпрацювання граматичних явищ.

Учні можуть брати участь в тестуванні, у вікторинах, конкурсах, олімпіадах, що проводяться по мережі Інтернет, листуватися з однолітками з інших країн, брати участь в чатах, відео-конференціях і т.д. Учні можуть отримувати інформацію з проблеми, над якою працюють в даний момент в рамках проекту. Це може бути спільна робота українських школярів і їхніх зарубіжних однолітків з однієї або декількох країн [3].

Розвиток освіти в наші дні органічно пов'язаний з підвищенням рівня його інформаційного потенціалу. Ця характерна риса багато в чому визначає як напрямок еволюції самої освіти, так і майбутнє всього суспільства. Для найбільш успішного орієнтування в світовому інформаційному просторі необхідно оволодіння учнями інформаційною культурою, а також комп'ютерно-екранною культурою, оскільки пріоритет в пошуку інформації все більше і більше віддається Інтернет.

Основна мета вивчення іноземної мови – формування комунікативної компетенції, всі інші цілі реалізуються в процесі

здійснення цієї головної мети. Комунікативний підхід передбачає навчання спілкуванню і формування здатності до міжкультурної взаємодії, що є основою функціонування Інтернету. Включаючись в нього на уроці іноземної мови ми створюємо модель реального спілкування.

Як інформаційна система, Інтернет пропонує своїм користувачам різноманіття інформації і ресурсів. Базовий набір послуг може включати в себе:

- електронну пошту (e-mail); телеконференції (usenet); відеоконференції;
- можливість публікації власної інформації, створення власної домашньої сторінки (homepage) і розміщення її на Web-сервері;
- доступ до інформаційних ресурсів: довідкові каталоги (Yahoo!, Galaxy, Wikipedia); пошукові системи (Google, WebCrawler); розмова в мережі (Skype).

Ці ресурси можуть бути активно використані на уроці [4].

Створення штучного іншомовного середовища в процесі навчання іноземним мовам – один з важливих проблемних питань сучасної методики. З ним у першу чергу пов'язана реалізація масового навчання двом з чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності: аудіюванню та говорінню (умовно-комунікативному або комунікативному). Для досягнення цієї мети використовуються технічні засоби навчання.

Кінцевою метою навчання іноземних мов є вільне орієнтування в іншомовному середовищі та вміння адекватно реагувати в різних ситуаціях, тобто спілкування. Нові погляди на результат навчання сприяли появі нових технологій і відмови від застарілих. Сьогодні нові методики з використанням Інтернет-ресурсів протиставляються традиційного навчання іноземним мовам. Щоб навчити спілкуванню іноземною мовою, потрібно створити реальні, справжні життєві ситуації

(тобто те, що називається принципом автентичності спілкування), які будуть стимулювати вивчення матеріалу і виробляти адекватну поведінку.

При роботі з інформаційними технологіями змінюється і роль педагога, основне завдання якого – підтримувати і направляти розвиток особистості учнів, їх творчий пошук. Відносини з учнями будуються на принципах співробітництва та спільної творчості. В цих умовах неминучий перегляд сформованих сьогодні організаційних форм навчальної роботи: збільшення самостійної індивідуальної і групової роботи учнів, відхід від традиційного уроку з переважанням пояснювально-ілюстративного методу навчання, збільшення обсягу практичних і творчих робіт пошукового і дослідницького характеру.

Опанування комунікативної і міжкультурної компетенції неможливо без практики спілкування, і використання ресурсів Інтернет на уроці іноземної мови в цьому сенсі просто незамінне: віртуальне середовище Інтернет дозволяє вийти за тимчасові і просторові рамки, надаючи її користувачам можливість автентичного спілкування з реальними співрозмовниками на актуальні для обох сторін теми. Однак не можна забувати про те, що Інтернет – лише допоміжний технічний засіб навчання, і для досягнення оптимальних результатів необхідно грамотно інтегрувати його використання в процес уроку. При застосуванні інноваційних підходів навчання, вміло поєднаних з традиційними технологіями змінюється і роль педагога, основне завдання якого – підтримувати та спрямовувати розвиток особистості учнів, їх творчий пошук. Відносини з учнями будуються на принципах співпраці та спільної творчості.

Впровадження інноваційних методів значно поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння учнями, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до

вивчення іноземної мови, створює умови для більш тісної співпраці між вчителем та учнями.

Література:

1. LINARD, M., 2001, «L'autonomie de l'apprenant et les TIC», Actes des Deuxièmes Rencontres Réseaux Humains / Réseaux Technologiques, Poitiers : Documents, Actes et Rapports pour l'Education, CNDP.
2. Бим И. Л. Некоторые актуальные проблемы современного обучения иностранным языкам. // ЯИШ, 2001, № 4.
3. Формування мовної особистості учня / О. М. Горошкіна, О. М. Рудіна, О. С. Кузьмішина, Н. В. Мордовцева, А. В. Нікітіна, Л. О. Попова, Л. В. Порохня, В. П. Студенікіна. – Луганськ: СПД Резніков В.С., 2008. – 212 с.
4. Фоміних Н. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології у викладанні філологічних дисциплін : навчально-методичний посібник / Н. Ю. Фоміних. – Севастополь : Рібест, 2010. – 196 с.

СТАН МОВЛЕННЄВОЇ ГОТОВНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДО ОПАНУВАННЯ ГРАМОТИ

Кравець Н. П.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психокорекційної педагогіки
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

Яцемірська Т. П.,
учитель-дефектолог ЗДНЗ «Лелека»
м. Київ, Україна

Вступ до школи – важливий момент у житті кожної дитини. Особливо він є актуальним для дітей із порушеннями інтелектуального розвитку, оскільки вони повинні у школі оволодіти досить складною інтелектуальною діяльністю – грамотою. У дошкільному навчальному закладі така діяльність полягає насамперед в оволодінні дітьми звуковою і складовою структурою слова, що досягається у процесі навчання грамоти [7].

На значення навчання грамоти у розвитку особистості дітей дошкільного віку звертали увагу І. Карабаєва, Н. Кравець, О. Петрик, О. Прищеп, К. Ушинський та ін. [2; 4; 5; 6; 8]. Щодо дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку вченими доведено, що у них знижена пізнавальна активність, уповільнені процеси сприймання й переробки сенсорної інформації (Т. Власова, Ю. Рібцун, С. Шевченко та ін.), недостатньо сформовані мисленнєві процеси (Л. Виготський, П. Гальперін, З. Калмикова, І. Мартиненко та ін.). П. Гальперін розглядав мислення як пізнання дитини дошкільного віку, що забезпечується не лише сприйманням, а й наочно-дієвим мисленням, яке у дошкільників супроводжується мовленням, за допомогою якого відповідно до завдання дошкільник планує, регулює, оцінює свої дії [1].

Відомо, що у дітей з порушеннями інтелектуального розвитку мовлення значно відстає від норми. Більшість з них не починають говорити навіть у 4–5 років. Активним словником майже не послуговуються, він значно відстає від пасивного [3; 6]. Дошкільники не володіють граматичною будовою речень, спостерігається ситуативність у розумінні значень слів, оскільки порушена сигніфікативна (означальна)

функція мовлення; уміння співставляти, порівнювати, диференціювати не сформовані, що залежить від належного стану аналітико-синтетичної діяльності, яка в даній категорії дітей порушена [4; 5; 6]. З огляду на це мета нашого дослідження полягала у розробці завдань щодо визначення готовності дошкільників із порушеннями інтелектуального розвитку до оволодіння грамотою.

Експеримент проходив у два етапи. На першому етапі діти в лабораторних умовах виконували 6 завдань, у процесі яких ми визначали стан сформованості словникового запасу, умінь групувати предмети за узагальнюючими поняттями, визначати протилежні за змістом поняття, уміння групувати предмети за формою і кольором, стан фонематичного слуху, сформованість зв'язного мовлення. За необхідності завдання деталізували, уточнювали й диференціювали. Для виконання дітьми завдань підготували карту-поле, на яке діти викладали потрібні предметні картки-малюнки. Завдання другого етапу полягало у визначенні участі батьків у розвитку мовлення дітей та встановлення залежності рівня мовленнєвої готовності кожної дитини від роботи батьків над розвитком її мовлення.

У процесі обстеження дошкільників виявили, що окремі з них дещо володіли усним мовленням, тому після виконання кожного завдання їм пропонували пояснити власні дії. Дітям, які не розмовляли або мали не досить як для свого віку розвинене мовлення, пропонували покласти картки із зображенням подібних предметів на карту-поле. Допомога тим, які не могли самостійно виконати завдання, полягала в тому, що експериментатор сам утворював одну пару предметів і пропонував самостійно продовжувати виконувати завдання. Результати виконання дітьми завдань оцінювали за п'ятибальною шкалою. Отримані результати свідчать, що дошкільники з порушеннями інтелектуального розвитку зі значними труднощами виконували перше завдання, сутність якого

полягала у класифікації предметів на дві групи: меблі – іграшки. Самостійно завдання не виконала жодна дитина, оскільки завдання вимагало володіння складними мисленнево-мовленневими операціями, виконання яких передбачало сформованість умінь аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати й узагальнювати. Сутність другого завдання полягала у визначенні протилежних за змістом понять: високий – ..., багато – ... тощо. Виконуючи друге завдання, діти намагалися працювати самостійно, але постійно повторювали слова, тому потребували підтримки й допомоги з боку експериментатора. Третє завдання щодо групування предметів за формою і кольором діти виконували у формі гри «Чарівний мішечок». Групуючи предмети за формою і кольором, вибирали предмети на дотик, а потім їх аналізували. Третє завдання було легшим, ніж два попередніх. На найвищому рівні виконали завдання і отримали високий бал 12 % дітей. Успішність виконання завдання забезпечувалося виконанням його в ігровій формі. Але 24 % дітей виконали завдання на найнижчому рівні – на оцінку 1 бал. Діти вибирали предмети, проте називали їх неправильно, не диференціювали за кольором, формою, розміром. Оскільки у даній категорії дошкільників порушена цілісність сприймання, то диференціація предметів за формою, розміром, кольором давалася їм дуже важко.

Стану фонематичного слуху (четверте завдання) перевіряли шляхом гри «Впіймай звук». Експериментатор називав слова: риба, огірок, сонечко, морква, рука, а дитина повинна сказати, чи є контрольний звук у названому слові та чітко вимовити запропоноване слово, у якому наявний контрольний звук. Жоден дошкільник не отримав за виконання завдання 5 чи 4 бали. Діти називали звуки неправильно, намагалися вгадати слово з потрібним звуком, але постійно помилялися.

Щоб перевірити увагу і стан розвитку мовлення у дошкільників, запропонували завдання у формі гри «Четвертий зайвий», оскільки гра в

дитячому віці є провідним видом діяльності. Кожній дитині пропонували три картки із зображенням предметів, що мали спільні ознаки: колір, форма, розмір, призначення, тобто предмети відносилися до однієї групи. На четвертій картці зображений предмет, що не належав до даної групи. Потрібно було визначити картку, на якій зображено зайвий предмет. Виконання завдання вимагало сформованості мисленневих операцій аналізу, синтезу, порівняння, моделювання, класифікації, узагальнення, які у дошкільників з порушеннями інтелектуального розвитку не сформовані, а порушені. Лише одна дитина повністю правильно виконала завдання, а 52 % дітей взагалі не змогли виконати завдання навіть з допомогою. З метою перевірки стану сформованості умінь зв'язного мовлення дітям пропонували виконати завдання на встановлення послідовності подій за пропонованою серією сюжетних малюнків. Сутність завдання: послідовно розкласти сюжетні малюнки та розповісти так, щоб вийшла зв'язна розповідь. Ніхто із обстежених дітей не зміг виконати завдання самостійно, оскільки воно вимагало володіння умінь встановлювати часові й причинно-наслідкові зв'язки, в основі яких лежить сформованість мисленневих і мовленневих операцій, аналітико-синтетична діяльність.

Другий етап дослідження передбачав анкетування батьків дітей. Відмовилися відповідати на запитання анкети щодо роботи з дітьми на предмет розвитку в них словникового запасу, умінь усного зв'язного мовлення 30 % батьків. 70 % батьків заповнили анкету, але відповіді щодо розуміння ними сутності готовності дітей до шкільного навчання, зокрема щодо готовності до опанування грамоти, були досить примітивні: «Знає кілька букв, цифр не знає, не рахує, вміє щось малювати». Більшість батьків не змогла відповісти щодо сутності мовленнєвої підготовки дитини до шкільного навчання. Отже, батьки не приділяють належної уваги мовленнєвій підготовці дітей до шкільного навчання, не розуміють

того, що завдяки взаємній злагодженій роботі дитячого садка та сім'ї можна досягнути значно кращих результатів щодо розвитку мовленнєво-мисленнєвої діяльності кожної дитини та корекції наявних порушень.

Як свідчать результати експерименту, дошкільники з порушеннями інтелектуального розвитку не досить підготовлені до шкільного навчання, насамперед страждає мовленнєво-мисленнєва сфера, що негативно впливає на оволодіння дітьми грамотою. Більшість батьків не приділяють належної уваги розвитку в дітей мовлення та підготовки їх до оволодіння грамотою, передаючи цю функцію дефектологам, які працюють у спеціальних дошкільних закладах.

Зважаючи на отримані результати, подальша робота буде спрямована на формування у дошкільників із порушеннями мовленнєвого розвитку знань і умінь до опанування грамотою, насамперед умінь усного зв'язного мовлення.

Література:

1. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий // Исследования мышления в советской психологии. – М. : Наука, 1966. – С.236-277.
2. Карабаєва І. І. Я вчуся читати і писати // Дошкільне виховання. 2000. – № 9. – С. 5-6.
3. Кравець Н. П. Використання батьками усної народної творчості під час підготовки дитини до оволодіння читанням і письмом // Підготовка до школи дітей з особливими потребами в умовах сім'ї / За ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка. – К.: Науковий світ, 2005. – 256 с. – С. 185-200.
4. Кравець Н. П. Готуємо до читання та письма // Дошкільне виховання, 2005. – № 8. – С. 26-29.
5. Кравець Н. П. Підготовка руки до письма // Дошкільне виховання, 2003. – № 10. – С. 18-19.

6. Кравець Н. П. Сформоване мовлення – успіх у навчанні // Дошкільне виховання, 1999. – № 7. – С. 23-24.
7. Петрик О. В. Навчання грамоти дітей шестирічного віку. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПС. ЛТД». 2001. – 96 с.
8. Прищепа О. Ю. Підготовка до навчання письма // Початкова школа, 2001. – № 4. – С. 45-47.

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СТВОРЕННІ ЗДОРОВ'Я-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА

Подгорна В. В.,

кандидат педагогічних наук,

викладач кафедри теорії і методики

фізичної культури та спортивних дисциплін

Південноукраїнський національний педагогічний

університет ім. К. Д. Ушинського

м. Одеса, Україна

Поняття «створення навчального середовища» використовують у декількох значеннях. У широкому сенсі слова навчальне середовище – це соціальне та природне середовище, сім'я, ЗМІ, що впливають прямо і опосередковано на дитину (учня) [4]. У вузькому сенсі навчальне середовище – це фізичний стан учбового приміщення, спортивного залу (меблі, температура, освітлення, технічні засоби та ін.). У шкільній роботі сформувалася практична необхідність розуміти під навчальним середовищем триєдність: учень, вчитель і характер відносин і зв'язків, які складають зміст навчання. Створення здоров'я-орієнтованого середовища в школі означає впровадження здорового способу життя, надання

необхідних знань, навичок, ціннісних орієнтирів, ідеалів, норм поведінки, розуміння, поглядів, а також підтримка і стимулювання активності та ініціативності учнів.

Школа – це важливий етап у розвитку і становленні людини, а здоров'я – необхідна для цього передумова [3]. При порівнянні даних досліджень проведених нами в 2008 і 2018 роках, здоров'я українських школярів (за їхньою власною суб'єктивною оцінкою) зазнало істотних змін: кількість учнів, які вважають себе здоровими, зросла з 17 % до 32 %, також зросла кількість учнів, які вважають себе хворими, – з 7 % до 13 %. Однак за даними міністерства охорони здоров'я України кількість дітей порушеннями здоров'я на тлі загального зменшення кількості населення за 10 років зросла майже на 10 % [2]. Можна багато говорити про ефективність і корисність освітнього процесу, але важко ігнорувати той факт, що більшість дітей закінчують школу з різноманітними захворюваннями, що формуються в період їх навчання [4].

Незаперечним є факт, що в формуванні здоров'я значну і вирішальну роль грає фізична культура в школі [1]. Фізична культура включає в себе не тільки заняття фізичними вправами, а й знання про свій організм, особисту гігієну, загартовування, режим дня, правильне харчування, а також уміння застосовувати ці знання в повсякденному житті. Оскільки здоров'я є цінністю, вчитель фізичної культури несе відповідальність за власне здоров'я, за здоров'я учнів. В умовах створення здоров'я-орієнтованого освітнього середовища вчитель фізичної культури не повинен залишати без уваги й здоров'я педагогічного колективу. Робота в режимі безперервної відповідальності за учнів, необмеженої тривалості робочого часу, високої щільності міжособистісних контактів, постійного виникнення непередбачуваних ситуацій з дітьми негативно позначається на здоров'ї вчителів, приводячи до появи ряду професійних захворювань.

Здоров'я – це, скоріше, ресурс повсякденного життя, ніж самоціль. Навчально-виховна робота, що проводиться в навчальних закладах повинна бути, в основному, профілактичної, враховувати вік, гальмувати формування шкідливих для здоров'я установок і звичок. Визначальним у діяльності вчителя фізичної культури є зосередження на формуванні здорового способу життя.

На початку 90-х років у США були визначені спільні завдання шкільного виховання прихильності до здорового способу життя, в яких можна виділити роль вчителя фізичної культури, який повинен бути компетентним у питаннях, що пов'язані зі здоров'ям і інтегрувати їх у навчальні програми; позитивно трактувати питання, пов'язані з фізичною активністю, здоровим харчуванням, статевими відмінностями, травмами і нещасними випадками, профілактикою вживання алкоголю, тютюну та наркотиків; повинен бути фахівцем у своїй галузі; займатися вихованням прихильності до здорового способу життя, повинен пройти відповідне навчання; в умовах здоров'я-орієнтованого освітнього середовища повинен залучати учнів, батьків, медичну службу у програму виховання прихильності до здорового способу життя.

Залучення учнів і батьків до створення здоров'я-орієнтованого середовища означає створення можливостей для них брати участь в процесі прийняття рішень на засадах рівноправного партнера, тобто залучення дітей і батьків до обговорення, вирішення конфліктних ситуацій, переговорів і пошуку компромісів, що передбачає необхідний життєвий досвід для дітей. Якщо діти і підлітки навчаються розподіляти між собою сили і відповідальність, це буде корисно як для їхнього особистісного розвитку, так і для просування демократії у країні.

Досягти ефективних результатів допомагає міждисциплінарні зв'язки фізичної культури, якість і структура уроків з фізичної культури, соціальний фон учнів і вчителя, співпраця між школою і сім'єю, прозорі і

справедливі засоби регулювання, єдине бачення шляхів розвитку і єдині цілі, сприятливе навчальне середовище, розвиток системи визнання та підйом рівня відповідальності та активності. Все це утворює так звану невидиму частину навчальної програми з фізичної культури, а також загальну культуру школи.

Фізичне і психосоціальне шкільне середовище має сприяти здоровому способу життя учнів і колективу школи. Створення відповідного фізичного середовища є однією з основних шкільних проблем. Область діяльності простирається від створення зручної, вентильованої, досить освітленої будівлі школи, ігрових майданчиків і спортивних споруд до наявності питної води, туалетів, приміщень для миття. Дослідження підтвердили: якщо фізичне середовище є підходящим для дітей, то рівень захворюваності та травматизму знижується. Також будівля школи і навколишні її споруди можуть впливати і на психічне благополуччя. Були проведені дослідження кореляції між позитивним психосоціальним середовищем, ризикованою поведінкою і показниками стану здоров'я. Не менш важлива і психосоціальна середа. Психосоціальна середа в школі допомагає зміцнити організацію школи, яка є безпечною і надає підтримку кожному учню, формує «здорові» відносини (в тому числі відкрите спілкування і довіру), де центральне місце займає учень зі своїми потребами, правами і цінностями.

Однією з істотних частин здоров'я-орієнтованого навчального середовища є відносини. Щоб створити незалежне мислення, необхідна наявність можливостей робити припущення, фантазувати, висувати гіпотези без побоювання бути висміяним, давати неправильні відповіді, робити помилки та самостійно виправляти їх. Тому створення здоров'я-орієнтованого навчального середовища означає створення таких умов, при яких з'являється бажання виразити себе і вислухати інших, коли поважають думку інших. Це передбачає наявність відкритих відносин з

рівними суб'єктами – учнями та викладачами. У школі повинні панувати свобода, довірчі відносини, активна участь, ясність і незалежність.

Якщо в школі панує позитивний мікроклімат, в учасників педагогічного процесу зростає почуття єднання, впевненості і безпеки, відносини між ними стають більш відкритими і довірливими, у вчителів і учнів посилюється готовність взяти на себе відповідальність. Учні краще й свідоміше оволодівають знаннями і фізичними навичками, які допомагають підтримувати здоров'я, вони отримують радість від уроків фізичної культури та оволодіння шкільними предметами, отримують велику мотивацію, якщо вчителі краще їх розуміють, готові допомогти і виявляють дружнє ставлення. Кращих результатів в плані когнітивності й активності домагаються ті класи, в яких вище згуртованість і менше внутрішніх непорозумінь, і навпаки, в школі, де панує недружня атмосфера, відсутня взаємна підтримка, у вчителів і учнів проявляється депресія, учні частіше пропускають заняття. У такому середовищі, в якій панує неясність, двозначність та несвідомість, спілкування між людьми утруднено. Якщо в діяльності вчителів помітні впевненість і ясність керівництва, то в учнів виникають «віддзеркалені» якості, їм більше подобається навчальний процес. Чим точніше поставлені цілі і чим менше дезорієнтація, тим краще досягнення учнів як в когнітивному, так і в ефективному плані, тим вище мотивація в роботі вчителя і тим вона якісніша. Учні довіряють оточенню, яке є надійним, передбачуваним і підпорядковується певним правилам.

Включення авторських програм з фізичної культури, що просувають здоровий спосіб життя в загальну навчальну програму школи, є однією з найбільш ефективних стратегій, яка може захистити від основних проблем, пов'язаних зі здоров'ям. Загальна мета навчально-виховної діяльності вчителя фізичної культури і колективу школи полягає в підтримці фізичного, духовного, соціального та естетичного розвитку,

необхідних для створення передумов до того, щоб учні вміли справлятися з проблемами повсякденного життя і були здатними до навчання в школі. Втілення в життя цих цілей вимагає інтеграції виховання прихильності і просування здорового способу життя в повсякденне життя школи.

Здоров'я-орієнтоване шкільне середовище підтримує загальна культура школи, в якій значне місце займає фізична культура, де визнаються єдині цінності щодо просування здорового способу життя, створення почуття спільності, колективу, формування ідеології фізичного і психічного здоров'я.

Література:

1. Дубогай О. Моніторинг оздоровчо-виховного процесу молодших школярів / О. Дубограй, Є. Почечуєва // Четвертий Міжнар. наук. конгрес [«Олімпійський спорт і спорт для всіх: проблеми здоров'я, рекреації, спортивної медицини та реабілітації»]. – К., 2000. – С. 365.
2. Проект Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми «Здоров'я 2020: український вимір»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://triton.moz.gov.ua/ua/portal/Pro_20120316_1.html
3. Health 2020. A European Policy Framework and Strategy for the 21 st Century / WHO. – Copenhagen, 2013. – 190 p.
4. Fourth Ministerial Conference on Environment and Health, Budapest, Hungary, 2325 June 2004. Declaration (EUR/04/5046267/6). – Available at: http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/88577/E83335.pdf?ua=1

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У КОНТЕКСТІ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ОСВІТИ

Струк А. В.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри фахових методик

і технологій початкової освіти

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

м. Івано-Франківськ, Україна

Вдосконалення підготовки вчителя початкової школи у педагогічному закладі вищої освіти є одним з важливих викликів сьогодення й передбачає подолання низки суперечностей у змісті підготовки майбутніх педагогів: між опорою при традиційному навчанні на процес сприйняття, уваги і пам'яті студентів та зростання вимог до рівня сформованості самостійного професійного мислення та творчих підходів у роботі майбутнього вчителя початкової школи.

Нові освітні цілі і завдання та новий зміст початкової освіти вимагають використання нових технологій навчання, нових методичних прийомів організації навчального процесу, які б базувались на сучасних досягненнях психолого-педагогічної науки та свідомій і творчій діяльності вчителя.

Проблеми розбудови ефективної системи вищої, зокрема педагогічної освіти за останні десятиліття розглядалися багатьма дослідниками: А. Бойко, А. Вербицький, П. Гусак, Т. Іванова, Ю. Жук, Л. Зязун, О. Мороз, О. Савченко.

А. Вербицький вважає, що розкриття контекстного навчання полягає у застосуванні до професійної підготовки вчителів початкової

школи такого підходу, згідно якому засвоєння теоретичних знань повинно накладатися на компетентність майбутньої професії [1].

Процес підготовки майбутніх вчителів на сучасному етапі можна розділити на три компоненти: загальна підготовка; спеціально-професійна підготовка; особистісна підготовка.

Важливого значення в особистісному становленні майбутнього педагога набуває власне загально педагогічна підготовка як складова усієї системи професійної підготовки. Результатом такої підготовки є оволодіння студентами певним рівнем змістовно-процесуальних та наукових основ педагогічної діяльності, формування у них цілісного комплексу загально педагогічних знань, умінь, навичок [2].

Метою особистісної орієнтованої професійної педагогічної освіти є підготовка вчителя, здатного до самонавчання, самовдосконалення упродовж всього життя.

Особистісно орієнтоване навчання в педагогічному просторі початкової школи О. Савченко визначає як навчання організоване на засадах всебічного врахування індивідуальних потреб і можливостей вихованця, глибокої поваги до його особистості, ставлення до нього як до свідомого і відповідального суб'єкта навчально-виховної взаємодії з викладачем і ровесниками [3].

У своїй професійній діяльності сучасний учитель початкової школи зіштовхується з необхідністю не лише сформувати знання, але й навчити способів одержання цих знань, формувати навчальну діяльність молодших школярів, будувати освіту як систему, що створює умови для самопроектування і формування багатомірної свідомості, здатності самовизначатися, розуміти, мислити, діяти.

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури і практичної діяльності дали змогу стверджувати, що на сьогоднішній день проблема

підготовки вчителя початкової школи є досить актуальною, пріоритетною та багатоаспектним утворенням.

Виходячи з цього наголошуємо, що контекстний підхід забезпечує відбір такого змісту підготовки майбутніх педагогів, засвоєння якого зумовлює перехід інформаційної складової змісту у знання та наближує її до умов майбутньої підготовки вчителя початкової школи.

Література:

1. Вербицький А. А. Концепція знаково-контекстного обучения в вузе // А.А. Вербицкий // Вопросы психологии. – 1987. - № 5. – С.31-39.
2. Володько В. М. Основні компоненти загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя / В. М. Володько // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. ст. / Крим. держ. гуманіт. ін.-т.-К., 2001. – Вип. 3. – 4.1. (Педагогіка і психологія). – С. 25-42.
3. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти / О. Я. Савченко. – К. : СПД “Цудиневич Т. І.”, 2007. – 204 с.

СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ МОЛОДИМ СІМ'ЯМ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Скочко М. О.,

аспірант кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

Сім'я як соціальний інститут перебуває у стані гострої кризи, що, звичайно, негативно впливає на виконання нею основних функцій, тобто на життєдіяльність сім'ї: матеріально-економічне забезпечення, житлово-побутові умови. Це створює певний морально-психологічний клімат, який впливає на духовність сім'ї, виховання дітей, організацію вільного часу членів сім'ї. В особливо складних умовах у період кризи опинилася молода сім'я, яка, згідно з Законом України про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні, визначається як подружжя, в якому вік чоловіка та дружини не перевищує 35 років, або неповна сім'я, в якій мати (батько) віком до 35 років [1]. В. Постовий визначає молоду сім'ю як фазу або період у житті людини, яка характеризується відчутною зміною умов духовного спілкування щонайменше двох людей, незалежно від їх віку, поєднанням їх економічної взаємодії, що позначається на створенні матеріальної бази сім'ї, активному дітонародженні та освоєнні виховної функції [2].

Вчені, дослідники і практики соціальної роботи визначають об'єктивні і суб'єктивні фактори проблем молоді сім'ї.

Об'єктивні фактори проблем сучасної молоді сім'ї.

Дана група факторів пов'язана в першу чергу з матеріально-фінансовим забезпеченням сім'ї і житловими умовами, їх якістю. Соціально-економічна криза в країні негативно позначилася на виконанні матеріальної, економічної функції сучасної сім'ї. Можна вважати, що більше половини молодих сімей мають статки на рівні або нижчі від прожиткового мінімуму, фінансової допомоги з боку держави не вистачає, тому проблема матеріального забезпечення сім'ї виступає найбільш актуальною для молодого подружжя, а неможливість її вирішити позначається на виконанні сім'єю інших функцій: репродуктивної, комунікативної, виховної [7].

Окремої значимості набуває проблема забезпеченості житлом і можливість його отримати. Сьогодні більшість молодих сімей або проживають разом з батьками (що обумовлює зростання напруженості в сімейних стосунках і виникненню конфліктів між усіма членами родини), або наймають квартиру чи кімнату, що також негативно позначається на стабільності сім'ї, очікуваннях і перспективах її членів. Сучасна економічна криза поглибила й без того повільне виконання державних програм щодо будівництва соціального житла для молодих сімей. Серед інших проблем об'єктивного характеру можна відзначити: можливість отримання вищої освіти за рахунок державних коштів (держзамовлення), доступність та безкоштовність медичних послуг, доступність закладів оздоровлення і відпочинку (санаторії, дитячі табори, бази відпочинку) [3].

Оскільки молода сім'я, крім своїх інституціональних і емоційно-групових зв'язків, має також якості процесу, її цілісність не статична, а динамічна. Молода сім'я живе, пристосовуючись як до зовнішніх по відношенню до себе умов, так і до внутрішніх змін, що відбуваються з її членами або з взаємовідносинами між ними. Причому адаптивна та гомеостатичні активність молоді сім'ї залежить від типу її структуроутворюючих зв'язків.

Слід пам'ятати також, що молода сім'я, як і будь-який інший тип сім'ї, система по задоволенню потреб своїх членів. Якщо істотні потреби всіх або хоча б деяких її членів довгий час або систематично не задовольняються, мова йде не тільки про фізіологічні, вітальних потребах, але і про емоційні – потреби в захисті, визнання, приладдя тощо, настає неминуча дезорганізація сім'ї або хоча б деяких її зв'язків. Зовнішні фактори впливу на сім'ю роблять лише непрямий (за винятком ряду екстремальних ситуацій) вплив на її стабільність у порівнянні з внутрішніми причинами. Зміна в статусі, характері, способі взаємозв'язки в одному елементі викликає відповідну трансформацію в інших. Якщо професіонал хоче викликати зміни в одному елементі, він іноді впливає на інші елементи і систему в цілому, причому сама методика цього впливу має бути системною.

Основним органом, що уловлює проблеми молоді сім'ї є система установ соціального обслуговування населення. У самому загальному сенсі можна сказати, що змістом діяльності територіальних соціальних служб є надання допомоги молодій сім'ї в здійсненні нею своїх функцій і в усуненні виникаючих дисфункцій. Причини, що деформують сімейне життя, укладаються як усередині сім'ї, так і в зовнішніх умовах.

Але у сім'ї є проблемний комплекс, з яким вона існує десятки років відтворюючи його колізії в кожному новому поколінні. Тому змістом діяльності служб допомоги молодій сім'ї повинно бути в ідеалі перманентне вирішення цих проблем разом з самою родиною. Для розгляду сутності та локалізації цих проблем слід звернутись до концепції сімейного циклу, яка, на нашу думку, дозволяє дещо впорядкувати різноманіття зустрічаються труднощів.

Як вже було сказано, уся соціальна робота з молодими сім'ями проводиться в основному через територіальні служби соціальної допомоги молоді [5].

Виділимо основні форми і методи соціальної роботи Служб з молодими сім'ями.

Інформаційна робота: виявлення, збір, узагальнення і доведення до зацікавлених відділів та установ офіційної статистики та оперативної інформації, отриманої з різних, про молодих сім'ях, які потребують соціальної допомоги, або про факти, що вимагають втручання соціальної служби; організація телефонної «гарячої лінії» для екстреного звернення громадян у випадках, що вимагають письмової консультації фахівців.

Робота по забезпеченню зайнятості членів молодих сімей, вивчення ринку праці, інформування про наявність вакансій для працевлаштування, організації професійної підготовки і перепідготовки.

Рекламно-пропагандистська робота: реклама послуг, що надаються відділами та установами з соціальної роботи, завдань і змісту наданої їм соціальної допомоги; пропаганда в місцевих засобах масової інформації зміцнення та підтримки молоді сім'ї; видання листівок, посібників і т. д. на допомогу молодій сім'ї з різних питань її життєдіяльності.

Аналітично-прогностична робота: вивчення демографічної ситуації, тенденцій і причин соціального та сімейного неблагополуччя, думки населення про якість і спектр наданої соціальної допомоги молодим сім'ям, актуальною і перспективною потреби в ній; розробка на цій основі пропозицій щодо коригування і вдосконалення соціальної роботи, планування соціального розвитку.

Медико-соціальна робота: індивідуальна робота з попередження шкідливих звичок, підготовку членів молодих сімей до народження дитини, профорієнтація молоді з урахуванням стану їх здоров'я.

Соціально-педагогічна робота: соціальний патронаж молодих сімей, що мають неблагополучні психологічні та соціально-педагогічні умови, надання допомоги у сімейному вихованні, у подоланні батьками

педагогічних помилок і конфліктних ситуацій з дітьми, сімейних конфліктів.

Соціальна реабілітація і адаптація членів молодих сімей, які потрапили у важку життєву ситуацію, що повернулися з місць позбавлення волі, спеціальних навчально- і лікувально-виховних установ, тривалий час не працюють і не учнів, алкоголіків, наркоманів тощо; соціальне становлення членів молодих сімей з вадами у фізичному і розумовому розвитку, інвалідів.

Служби соціальної допомоги молоді самостійно формують і здійснюють програму діяльності у наданні соціальних послуг населенню, обирають форми і методи досягнення цілей і завдань, обумовлених в положенні конкретної служби [6].

Отже, одним з основних об'єктів соціальної роботи на селі виступають молода сім'я та сім'ї, які мають проблеми у сімейному вихованні, сім'ї, які за особливостями своєї життєдіяльності потребують соціальної підтримки, допомоги, реабілітації. Слід визначити, що наданням соціальних послуг і допомоги сільській сім'ї займаються переважно фахівці районних центрів соціальних служб для сім'ї. Тому практично всі соціальні програми, що розробляються фахівцями районних центрів, розраховані на сільську сім'ю. Складність лише в тому, що через недостатню укомплектованість районних соціальних служб кадрами, відсутність транспортних засобів, додаткових коштів на відрядження фахівців у межах районів, соціальною роботою охоплюються тільки сім'ї, які проживають у сільській місцевості, де безпосередньо розташовані центри соціальних служб для сім'ї [4].

Література:

1. Закон України від 21.06.2001 № 2558-III «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» [Електронний ресурс] – Режим доступу до журналу (сайта): <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.
2. Медіна Т. Молода сім'я як об'єкт соціальної політики держави / Т.Медіна // Соціальна політика і соціальна робота. – 2000. – №1. – С. 24-37.
3. Молода сім'я в Україні: проблеми становлення та розвитку: Тематична державна доповідь про становище сімей в Україні за підсумками 2003 року. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004. – 140 с.
4. Соціальна робота: В 3-х ч. – Ч. 3. Робота з конкретними групами клієнтів / [за ред. Т. Семигіної, І. Григи]. – К.: Києво-Могилянська академія, 2004. – 342 с.
5. Соціологія: Підручник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; За ред. Н. П. Осипової. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 336 с.
6. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: навч.посіб. / О. А. Столярчук. – Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. – 136 с.
7. Сушко А. Стабільність молоді сім'ї в Україні. Соціально-філософський та демографічний аспекти / А. Сушко // Мультиверсум. Філософський альманах. – Київ: Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України, 2004. – С. 235-242.

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

ВИБОРИ У США ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ОПЕРАЦІЇ РФ: ПІДОЗРИ, ЗВИНУВАЧЕННЯ ТА ЗАХИСТНІ ЗАХОДИ

Бесчекова К. О.,

магістрант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики

Донецький національний університет імені Василя Стуса

м. Вінниця, Україна

Серед акторів міжнародних відносин найбільш активними в середовищі інформаційного протистояння є Сполучені Штати Америки та Російська Федерація. Інформаційні операції, що проводяться цими країнами, сильніше за інші впливають на міжнародні відносини.

Згідно з Наставною Збройних сил США 3-13 2012, інформаційні операції – це «інтегроване застосування під час військових операцій можливостей, що стосуються інформації, разом з іншими засобами операції, з метою впливу, руйнування, завдання шкоди, захоплення процесу ухвалення рішення ворожою стороною або потенційним ворогом при одночасному захисті власного» [8].

Й досі залишається невирішеним питання щодо того, чи втручалась Російська Федерація у вибори президента США 2016 року. Розслідування даної справи почалось, коли відбулась кібератака, як з'ясувалось згодом, – російськими хакерами, – на Національний комітет Демократичної партії США. Тоді у відкритому доступі опинились листи співробітників команди Гілларі Клінтон. Розслідування почало розгортатись активніше, коли було виявлено, що члени команди Дональда Трампа підтримували контакт з російськими чиновниками. Наразі цим займаються ФБР, спеціальний комітет Конгресу США та спецпрокурор

Роберт Мюллер. Джеймс Меттіс, глава Пентагону, також повідомляв, що у вибори 2016 року могли втрутитись не тільки росіяни, але і інші актори [2].

У даній роботі проводиться дослідження щодо впливу РФ на вибори 2016 року та можливого впливу на майбутні вибори, що відбудуться в США у листопаді 2018 року. Розглянуто свідчення президентів США та РФ щодо втручання, заходи, що вжиті для запобігання майбутнього втручання та можливі шляхи їх подолання.

Докази втручання РФ у вибори приводить засновник соціальної мережі Facebook Марк Цукерберг. Він та його команда помітили підозрілу активність у 2015 році, яка у 2016 році тільки збільшилась. Цукерберг засвідчив, що було підроблено акаунти, персональна інформація опинилась під загрозою. Крім того, через фейкові сторінки передавалась інформація журналістам [1].

За розвитком подій пильно слідувала команда журналістів УНІАН [2 – 6]. Вони пишуть, що у доповіді Агентства Національної Безпеки США, яка була незаконно передана журналістам, було засвідчено втручання російських спецслужб у процес виборів 2016, зокрема кібератаки на виборчі дільниці, електронні листи з вірусами тощо.

Свідчення самого обраного президента Дональда Трампа доволі неоднозначні. Під час прес-конференції у Гельсінкі 16 липня він заявив, що свідчення президента РФ про те, що ніякого впливу не було, є доволі переконливим та висміяв розслідування цієї справи. Пізніше, наступної доби на прес-конференції з журналістами щодо цієї «обмовки» він сказав, що вірить у доповіді спецслужб щодо втручання та вважає президента РФ Путіна відповідальним за це, оскільки він як президент відповідає за всю країну. Проте, він заявив, що на результат голосування вказане втручання не вплинуло. При цьому президент визнає, що такий варіант розвитку подій є негативним для Сполучених Штатів Америки. Ден Коутс, голова

американської розвідки, у свою чергу, на сумніви щодо втручання відповів тим, що служба має однозначну оцінку. Більш того, він додав, що РФ продовжує свою діяльність з підриву американської демократії.

Такі суперечливі висловлювання президента Трампа викликали серйозну критику та підозри щодо змови американського президента з російським для «руйнування ліберального порядку, що склався після Другої світової війни». Таку думку висловив колишній віце-президент США Джо Байден. Трамп заявив, що замість фрази, що прозвучала про втручання «Я не бачу ніяких причин, чому це була б Росія», він мав сказати «чому це не була б Росія». Крім того, представники обидвох провідних політичних партій США розкритикували Трампа за те, що прес-конференція щодо слів у Гельсінкі була скликана занадто пізно. Дії президента призвели до того, що його почали критикувати за слабкість перед російським президентом, та навіть назвали його агентом РФ [3].

Президент Путін зі свого боку постійно говорить, що втручання з боку самої держави бути не могло, проте втрутитись могли приватні особи.

У листопаді 2018 року будуть проводитись чергові вибори в Конгрес Сполучених Штатів. Тому знову гостро постало питання загрози нового втручання РФ в американські вибори. Представники влади у Вашингтоні заявили, що застосовують заходи для того, щоб запобігти новому втручанням. Радник президента з національної безпеки Джон Болтон заявив, що втрутитись може не лише Російська Федерація, але ще й інші країни. Найбільше занепокоєння він має щодо Ірану, КНДР та Китаю. Більш того, він висловив думку щодо необхідності зміцнення американських інформаційних систем стосовно ймовірних кібератак [2].

Задля безпеки виборів планується витратити 380 мільйонів доларів. передбачається посилення кібербезпеки, заміна автоматів для голосування, покращення бази даних виборців тощо. Серед інших заходів

для запобігання втручанню також можна зазначити указ про санкції за втручання у вибори. Згідно з ним санкції носитимуть переважно економічний характер, як от заборона інвестицій у певні компанії, заморожування активів тощо, крім того, передбачаються також і персональні санкції. Проте, в указі не вказані конкретні країни, що зроблено для того, щоб запобігати втручанню, яке загрожує з декількох джерел.

Більш того, президент Трамп, виражаючи у своєму Твіттері занепокоєність у тому, що нові спроби втручання у вибори будуть, висловив також думку, що він дуже жорстко поводить себе з Росією й тому вона не бажає його бачити на посту президента. З цього він робить висновок, що Росія намагатиметься підтримати на виборах Демократичну партію.

Співробітник корпорації RAND Вільям Кортні висловив припущення щодо способів впливу з боку Російської Федерації на вибори 2018 року[7]. Він зазначає, що цього року здійснити втручання буде набагато складніше та дорожче, ніж у 2016 році. У штатах були укріплені системи виборчих дільниць, соціальні мережі Twitter та Facebook також стали більш стійкими до інформаційних атак. Проте, він припускає, що це може привести до більш серйозних та рішучих дій з боку РФ. Наприклад, такими заходами можуть бути:

- грошова підтримка емісійних груп, що мають відмінні від прийнятого курсу цілі;
- створення напруженості за допомогою «Фабрики тролів» на інших Інтернет-платформах щодо спірних питань, як от право на володіння зброєю, міграційна політика;
- проникнення у недостатньо укріплені системи в деяких штатах;
- збір даних з відкритих ресурсів для пошуку слабких місць кандидатів.

Джон Болтон також висловив свою занепокоєність щодо втручання РФ у вибори 2019 року в Україні. Він погодився з українським президентом щодо розгляду у майбутньому способів співробітництва з питання захисту українських систем від втручання.

Отже, проведення інформаційних операцій дає неймовірні можливості для майже непомітного, але дієвого впливу на світову політику. Діяльність Російської Федерації викликає занепокоєння, адже вона – прямо, чи опосередковано, – але втрутилась у процес прийняття рішення наймогутнішого актора міжнародних відносин. Інформаційне протистояння між ними тільки посилюватиметься, тому нагальним питанням для цих акторів наразі є укріплення власних систем захисту від негативного інформаційного впливу. Україна, яка знаходиться по сусідству із країною-агресором, страждає від її інформаційних операцій найбільше. Більше того, у 2019 році в Україні проведуть президентські та парламентські вибори, процес та чесний результат яких знаходиться під загрозою зовнішнього впливу. Саме тому нашій країні терміново необхідно створити дієву систему захисту від втручання, захистити від нього населення та співпрацювати з цього питання з іншими країнами, які мають відповідний досвід.

Література:

1. 24 канал-техно. Facebook має докази втручання Росії у вибори в США, – Цукерберг. 19.02.2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://24tv.ua/techno/facebook_maye_dokazi_vtruchannya_rosiyi_u_vibori_v_ssha_tsukerberg_n1001457
2. УНІАН. «Вашингтону слід відповідати кібератаками на спроби втручання у вибори – радник Трампа». 20.08.2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.unian.ua/world/10230306-vashingtonu-slid-vidpovidati-kiberatakami-na-sprobi-vtruchannya-u-vibori-radnik-trampa.html>

3. УНІАН «Занадто пізно»: у США розкритикували виправдання Трампа щодо «обмовки» про втручання РФ у вибори. 18.07.2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.unian.ua/world/10191582-zanadto-pizno-u-ssha-rozkritikovali-vipravdannya-trampa-shchodo-obmovki-pro-vtruchannya-rf-u-vibori.html>
4. УНІАН. «США готові співпрацювати з Україною для запобігання втручанням РФ у вибори». 24.08.2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/10236237-ssha-gotovi-spivpracyuvati-z-ukrajinoju-dlya-zapobigannya-vtruchannju-rf-u-vibori.html>
5. УНІАН. «Трамп підписав указ про санкції за втручання у вибори в США». 12.09.2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.unian.ua/world/10258470-tramp-pidpisav-ukaz-pro-sankciji-za-vtruchannya-u-vibori-v-ssha.html>
6. УНІАН. «Трамп погодився з висновками спецслужб США про втручання Росії у вибори». 17.07.2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.unian.ua/world/10191483-tramp-pogodivsya-z-visnovkami-specsluzhb-ssha-pro-vtruchannya-rosiji-u-vibori.html>
7. Courtney, William. Here's How Russia Will Try to Interfere in the 2018 Elections. / William Courtney // Rand corporation. 14.08.2018. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.rand.org/blog/2018/08/heres-how-russia-will-try-to-interfere-in-the-2018.html>
8. Joint publication: 3-13. Information operation, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Doctrine/pubs/jp3_13.pdf

ДО ПИТАННЯ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СТОСОВНО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ МІГРАНТІВ

Демиденко О. І.,

*аспірант кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики
Донецький національний університет імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

В умовах перетворення науки у найважливішу продуктивну силу, яка виступає рушійним фактором в процесі розвитку людської цивілізації, істотно зростає роль людського капіталу, який стає найціннішим ресурсом постіндустріального суспільства. В глобалізованому світі роль інтелектуальної діяльності в усіх сферах виробництва збільшується стрімкими темпами. Основними виробничими ресурсами стають інформація та знання. У складі національного багатства домінування інтелектуального капіталу стає очевидним, а сам він перетворюється на провідний чинник економічного розвитку [2, с. 150]. Основною суспільною цінністю розвинутих країн виступає нова інтелектуальна еліта – науковці, підприємці, менеджери, фінансисти, висококваліфіковані інженери та інші фахівців, які зайняті в сфері високих технологій, розповсюдження інформації та нових знань. Саме вони формують середній клас, який є основою соціальної стабільності та рушієм прогресу [6, с. 196].

Жодна країна не може самостійно забезпечити підготовку всіх необхідних для її стабільного розвитку спеціалістів – особливо в сучасних умовах, коли стрімкий науково-технічний прогрес та процеси оновлення знань роблять таку роботу надзвичайно комплексною. Відтак в епоху домінування економіки знань та технологій набуває масштабного характеру інтелектуальна міграція. Перехід до постіндустріального

суспільства перетворює інтелектуальну працю в найважливіший ресурс та фактор сталого розвитку суспільства [5]. Він викликав на ринку праці зростаючий попит на наукові кадри та кваліфікованих працівників, здатних виробляти високотехнологічну та конкурентоспроможну продукцію, сприймати нові знання, підвищувати кваліфікацію виробництва [4, с. 260]. Сьогодні встановлено, що основними країнами-донорами спеціалістів вищої кваліфікації є такі держави, як Індія, Росія, Великобританія, Німеччина, Ірландія. Найбільшими імпортерами інтелектуальних мігрантів виступають Канада, США, Гонконг, Південна Корея, Сінгапур, Тайвань, Малайзія, Китай, Японія [3, с. 4].

В умовах попиту на інтелектуальні ресурси розгортається конкурентна боротьба за них між країнами світу. За даними Глобального інституту МакКінсі, дефіцит висококваліфікованих співробітників на світовому ринку праці в 2010 році вже становив від 38 до 40 млн. осіб – або 13 % від загального попиту на цю групу співробітників [9, с. 2]. За таких умов прогнозується активізація боротьби за кваліфіковані та наукові кадри, яка в найближчі роки стане основною характеристикою процесів інтелектуальної міграції в глобальному просторі. В цих умовах об'єктом пильної уваги стає селективна міграційна політика, яка вже сьогодні відіграє важливу роль для провідних держав світу [7, с. 88].

В умовах зростаючої конкуренції за висококваліфікованих спеціалістів багато країн схильні послаблювати міграційний режим по відношенню до підготовлених кадрів. Засоби реалізації такої політики можуть суттєво відрізнятись. Вибір конкретних принципів обумовлений основними цілями і завданнями міграційної політики, яку кожна держава проводить окремо, у відповідності до її національних інтересів. У приймаючих країнах-реципієнтах цілі, механізми та інструменти міграційної політики відчують вплив таких факторів, як відносини метрополій з колишніми колоніями; ступінь інтегрованості в

загальносвітові економічні та політичні процеси; макроструктурні особливості ринків праці; конкретні демографічні характеристики населення та робочої сили; особливості політичної ситуації тощо [1, с. 27].

Країни різняться за своєю філософією та досвідом управління міграцією. Наприклад, Великобританія, Франція, Німеччина, США, Канада і Австралія, які здавна були активними учасниками міграційних процесів, виробили сталі принципи міграційної політики. Тим не менш вони відчувають нестачу кваліфікованих кадрів у різних секторах економіки, зокрема у сфері інформаційних технологій, охорони здоров'я, освіти. Їм доводиться конкурувати один з одним, щоб залучити фахівців для заповнення власних потреб [7, с. 88].

Найпоширенішим інструментом для подолання дефіциту робочої сили в певних секторах стає формування спеціального переліку професій, за якими прогнозується нестача кадрів. Наприклад, у Канаді використовуються провінційні списки «дефіцитних професій». У Франції існує база даних вакансій. В Ірландії затверджені два переліки: перелік дефіцитних професій та перелік небажаних професій, для яких дозволи іноземцям на роботу не видаються зовсім [7, с. 89]. Створення таких списків допомагає виокремити бажаних мігрантів від основної маси, сформувати перспективні умови для їхнього залучення в професійну діяльність на певній території. Таким чином, мова йде про формування своєрідної пропозиції про роботу, яка чекає свого виконавця.

Імміграція кваліфікованих фахівців без наявності пропозиції про роботу може здійснюватися за рейтинговою міграційною системою. В ній враховуються критерії, однакові в різних країнах: вік, володіння мовою, освіта і спеціальність, професійний та педагогічний досвід мігранта на Батьківщині. Особливо варто відзначити схему міграційного регулювання Європейського Союзу – так звану «блакитну карту». Вона була

розроблена спеціально для спрощення умов в'їзду та проживання на території ЄС кваліфікованих фахівців з третіх країн, а також безперешкодного пересування професіоналів по території Союзу [7, с. 89]. Володіючи «блакитною картою», іноземний працівник може жити і працювати в будь-якій країні організації, окрім Великобританії, Ірландії та Данії, від року до чотирьох років.

Політика щодо іноземних студентів стає ще одним інструментом міграційної політики в умовах загострення конкуренції за інтелектуальні ресурси. Іноземні студенти використовуються як джерело талантів двома шляхами: через дозвіл працювати під час навчання і через право отримати статус кваліфікованого мігранта в країні перебування після здобуття освіти. Нині в багатьох країнах студенти мають право працювати неповний робочий тиждень під час навчання та залишатись на території країни після закінчення навчання для пошуку роботи протягом певного терміну [7, с. 90].

Особливе місце серед всіх учасників міжнародної міграції інтелектуальної робочої сили займають ТНК, які фактично не підпадають під контроль урядів. Міжнародні компанії, які мають представництва в різних країнах, можуть брати на роботу кваліфікованих іноземних співробітників, минаючи обмеження міграційного законодавства через кадрові переміщення всередині компанії. Втім, у деяких країнах (Канада, США тощо) визначено вимоги до конкретних спеціальностей, щоб виключити зловживання цим каналом для переміщення менш кваліфікованого персоналу поза встановлених квот або без перевірки обґрунтованості найму іноземного громадянина. Зазвичай співробітники міжнародних компаній, які працюють на основі міжнародного переміщення, не можуть отримати право на постійне перебування в країні. Однак вони можуть скористатися традиційними способами подачі

відповідної заяви, і наявність досвіду роботи на території приймаючої держави дасть перевагу при її розгляді [7, с. 90].

На основі вищевикладеної інформації можна виділити такі основні інструменти залучення інтелектуальної робочої сили, що використовуються у світовій практиці:

1. Розробка всебічних програм, спрямованих на залучення кваліфікованих мігрантів.
2. Внесення змін в існуючу систему видачі дозволів на роботу, що полегшують доступ на ринок праці кваліфікованому персоналу.
3. Встановлення особливих спрощених процедур переміщення всередині ТНК.
4. Скорочення податкового тягаря, зокрема застосування податкових відрхувань для іноземних працівників з високими доходами.
5. Проведення політики, спрямованої на повернення кваліфікованих мігрантів [8].

Література:

1. Дженкова В. І., Левченко Л. М., Реліна І. Є. Внутрішні та зовнішні виміри регулювання міграційних процесів / В. І. Дженкова, Л. М. Левченко, І. Є. Реліна // Економічний простір. – 2009. – № 24. – С. 23-30.
2. Медіна Т., Пендюр Н. Інтелектуальна міграція з України: причини та наслідки / Т. Медіна, Н. Пендюр // Релігія та Соціум. – 2014. – №1-2 (13-14). – С. 150-157.
3. Ольшевська І. П. Міжнародна міграція людських ресурсів в умовах глобалізації: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 / Ольшевська Ірина Петрівна; Нац. акад. наук України, Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. – К., 2007. – 20 с.
4. Смалійчук А. В. Інтелектуальна міграція в контексті трансформації ринку праці України: підходи до регулювання / А. В. Смалійчук //

Соціально-трудові відносини: теорія та практика . – 2015. – № 1. – С. 259-265.

5. Соломко А. С. Інтелектуальна міграція як складова світових міграційних процесів / А. С. Соломко // Інформаційна культура в сучасному світі: матеріали наук. семінару / за ред. проф. Гуткевич С. О. – К.: НУХТ, 2015. – Вип. 9, Ч. 1. – С. 99-104.

6. Сьомченко В.В. Інтелектуальний капітал як фактор розвитку інноваційної економіки / В. В. Сьомченко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць: у 2-х вип. / ПДТУ. – Маріуполь, 2012. – Вип. 2, Т. 1. – С. 196-199.

7. Тишкун В.С. Підходи до регулювання міжнародної міграції інтелектуальної робочої сили у світовій практиці / В.С. Тишкун // Глобальні та національні проблеми економіки – 2015. – № 8. – С. 86-92.

8. Юськів Б.М. Європейська трудова міграція в умовах глобальної кризи: чинники і наслідки / Б.М. Юськів // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 3. – С. 289-293.

9. The world at work: Jobs, pay, and skills for 3.5 billion people. – McKinsey Global Institute, June 2012. – 175 p.

***IX Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція***

**«ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СУЧАСНОЇ НАУКИ»**

Тези доповідей

Частина 2